

Årsrapport for nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) 2014

1. Leders beretning

Helheltlig situasjon

NAFO har 16 ansatte fordelt på 15 årsverk. De ansattes kompetanse er høy og sammensatt, og omfatter migrasjonspedagogikk, spesialpedagogikk, psykologi, norsk som andrespråk, norsk og nordisk og flerkulturell pedagogikk. Erfaringsbakgrunnen dekker alle nivåer: barnehage, alle skolenivå og PPT. NAFOs vertsskapsinstitusjon er HiOA og NAFO har romslige lokaler, kontor og møterom som gjør samlinger og møter i ulike nettverk mulig.

Samlede resultater

NAFOs resultater for 2014 er meget tilfredsstillende, og senteret kan vise til utvikling av ferdigstilte læringsressurser; filmer, digitale fortellinger, veiledninger og kartleggingsverktøy. NAFO har høy aktivitet i alle landets fylker og drifter både nasjonale og regionale nettverk. Nettverkene bidrar til kompetansespredning og implementering av Lærplanverket og Rammeplan for barnehagen. UH-sektoren bistår NAFO i ledelse av prosjekter på skoler. En spesiell satsing i 8 fylker er å bedre opplæringen for sent ankomne minoritetsspråklige ungdommer.

Ressursbruk

NAFO har hatt en utnyttelsesgrad av grunntildelingen på 104%. Dette har vært mulig fordi det har vært overført ubenyttede midler fra tidligere år. NAFO har ellers en effektiv ressursbruk og kjøper inn tjenester kun der senteret selv ikke har kompetanse (f.eks. på tekniske løsninger og flerspråklig kompetanse).

Måloppnåelse

NAFOs måloppnåelse innenfor de mange oppdragene senteret har hatt i 2014 er høy. Det har vært stor aktivitet i NAFOs nettverk i alle fylker hva gjelder utviklingsarbeid og kompetanseheving og implementering og bruk av Læreplanverket og Rammeplan for barnehagen. Stadig flere læringsressurser blir publisert, og nettsidene er under stadig utvikling. Statistikk viser at ressursene til NAFO brukes i økende grad i hele landet.

En overordnet framstilling

NAFO deltar i Udirs nasjonale satsing Kompetanse for mangfold. Her bistår NAFO UH-sektoren som faglig støttespiller der det er behov. Senterespesifikke oppdrag som har hatt et stort omfang i 2014 er utvikling av læringsressurser/filmer om de nasjonale minoritetene i Norge. Disse er publisert på nett. Videre har det vært stor aktivitet med utvikling av nettsiden www.morsmal.no der det publiseres læringsressurser og artikler på 13 ulike språk. Hjemmesiden til NAFO er også under stadig utvikling og utvikling og publisering av nettbaserte læringsressurser her har hatt høy prioritet.

Forhold som har hatt betydelig innvirkning på oppnådde resultater

Forhold som har hatt betydning for gode resultater er i stor grad den høye og brede kompetansen hos de ansatte, samt deres evne til måltrettet, løsningsorientert samarbeid i et høyt tempo.

NAFO har også hatt et romslig budsjett på flere poster grunnet overskudd fra tidligere år. Dette har gjort det mulig å øke aktiviteten og kjøpe inn nødvendige tjenester, som flerspråklig kompetanse til språkredaksjoner på nettsiden Tema Morsmål og oversettelse av ressurser til flere språk.

NAFO, 13.02.2015

Sigrun Aamodt
senterleder

2. Introduksjon til virksomheten

2.1 Omtale av virksomheten og samfunnsoppdrag

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) ble etablert 1. januar 2004 som en videreføring av SEFS – Senter for kompetanseutvikling i den flerkulturelle skolen - opprettet av Kunnskapsdepartementet i 2000. I faglige spørsmål forholder senteret seg til Utdanningsdirektoratet, som gir årlige oppdragsbrev, følger opp virksomheten og godkjenner årsplaner, budsjett og økonomi. I administrative spørsmål forholder senteret seg til Høgskolen i Oslo og Akershus som fastsetter den interne organiseringen innenfor rammene gitt av Utdanningsdirektoratet.

Virksomheten til Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring har også i 2014 vært styrt av føringer nedfelt i to dokumenter:

A. Oppdragsbrevet fra Utdanningsdirektoratet 2014 (Statsbudsjettet 2014).

B. NAFOs strategidokument som angir senterets arbeidsmåte gjennom regionale nettverk (hjul) pålagt oss i mandat fra Kunnskapsdepartementet 2004.

Myndighet og ansvarsområde

Implementering og bruk av Læreplanverket, Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og nasjonale satsinger, bl.a. innenfor kvalitetsutvikling, vurdering og kompetanseutvikling, skal være sentralt i arbeidet ved senteret. NAFO er ressurscenter for opplæringen av språklige minoriteter og for flerkulturell opplæring i barnehage og grunnopplæring. Virksomheten skal være landsdekkende, og den faglige virksomheten skal være kunnskaps- og forskningsbasert. NAFO skal drive målrettet formidling om resultater fra forskning og forsøks- og utviklingsarbeid på sitt ansvarsområde, og formidlingen skal i hovedsak være nettbasert og skal støtte skoler og skoleeiere med kunnskapsbasert materiale om god praksis. Gjennom NAFOs nettverk har senteret også tett oppfølging, samarbeid, kompetanseheving og utvikling av flerkulturell pedagogisk praksis med utvalgte barnehager og skoler (fokusvirksomheter) og skoleeiere. NAFOs oppdrag og spesifikke arbeid i 2014 omtales under kapittel 3.

Overordnede mål

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring skal bidra til at den nasjonale utdanningspolitikken blir iverksatt og gjennomført slik at barn, unge og voksne kan få en likeverdig og tilpasset opplæring av høy kvalitet i et inkluderende fellesskap. NAFO skal bidra til at flerkulturelle perspektiver blir ivaretatt i barnehagen og grunnopplæringen. Senteret skal gjennom sin virksomhet som nasjonalt ressurscenter bidra til økt kvalitet i opplæringstilbudet til minoritetsspråklige og i arbeidet med å utvikle inkluderende, flerkulturelle læringsfellesskap i barnehagen og grunnopplæringen.

Samarbeid med andre

NAFO skal være en ressurs og samarbeidspart for de andre nasjonale sentrene, UH-sektoren (lærerutdanningene) og andre nasjonale aktører i arbeidet med å ivareta mangfold og flerkulturell opplæring. NAFO samarbeider med utvalgte barnehager, skoler på alle nivåer, skoleeiere i kommuner og fylkeskommuner, lærerutdannere (UH) og fylkesmenn i alle landets fylker gjennom regionale nettverk (B). I 2013 tok NAFO initiativ til og inngikk et samarbeid med UH-sektoren om kompetanseheving av ansatte på skoler. Målgruppene har vært ungdomsskoler, voksenopplæringsinstitusjoner med grunnskoleopplæring og videregående opplæring, og fokus på innhold har vært å utvikle og få til samarbeid om gode overganger mellom skoleslag, kompetanse om opplæring av nyankomne minoritetsspråklige elever, satsing på språk i fagene for å nevne noen. UH er prosjektledere i fylkene, og leder fagsamlinger i skolenettverkene, gir veiledning og bidrar til framdrift i de ulike skoleprosjektene. Samarbeidet og satsingen foregår nå med UH i 8 fylker; Buskerud, Hedmark, Nord-Trøndelag, Møre- og Romsdal, Oppland, Telemark, Vestfold og Østfold. En målsetting har vært å involvere og heve kompetansen i UH-sektoren på området opplæring av minoritetsspråklig ungdom og ungdom med kort botid i Norge. Detaljer i satsingen er beskrevet i kapittel 3 under punkt 3.1.1.6.

Samarbeid med de øvrige nasjonale sentrene skjer både rundt felles oppdrag og også generelt gjennom at senteret skal bidra til at flerkulturelle og flerspråklige prinsipper implementeres i de andre sentrenes læringsressurser og framstillinger. Hva dette samarbeidet har bestått av i 2014, beskrives nærmere i kapittel 3 under punkt 3.1.2.3.

NAFO har jevnlig møter med FUG/FUB, og har i 2014 hatt 2 møter. I tillegg til gjensidig informasjon, søkes det å samarbeide om informasjonsmateriell til minoritetsspråklige foresatte på ulike språk, og på strategier for at FUB/FUG skal nå ut til minoritetsspråklige foresatte med sitt materiell.

NAFO inngår også i samarbeid i nordiske nettverk (Nordisk nettverk og FLIN), samt i et europeisk nettverk (SIRIUS). Dette samarbeidet beskrives også under punkt 3.1.2.3.

2.2 Omtale av organisasjonen

An-Magritt Hauge har vært leder for NAFO siden oppstart 2004 og Sigrun Aamodt har vært nestleder og leders stedfortreder i samme periode. (F.o.m. 1.01. 2015 overtar Sigrun Aamodt som leder). Totalt hadde senteret 17 ansatte fram til 31.07.14 og 16 ansatte fra 1.08.14 – 31.12.14, fordelt på gjennomsnittlig 15,1 årsverk. Senteret er plassert ved vertskapsinstitusjonen Høgskolen i Oslo og Akershus. De ansatte er administrativt ansatte med tittel rådgiver eller seniorrådgiver (bortsett fra én i 10 % stilling som har tittel førsteamanuensis). De ansatte inngår i arbeidsgrupper etter nivå: Barnehage, grunnskole, opplæring av 16-24 åringer og PPT. De ulike gruppene koordinerer nasjonale nettverk innenfor nivåene. Her inngår også

skoleeiernettverk på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Videre er de 19 fylkene fordelt på utvalgte ansatte, som er kontaktpersoner for fylkene og koordinerer nettverk og kompetanseheving i fylkene (beskrevet i det foregående). Kontaktansvaret med de øvrige nasjonale sentrene, samt med nordiske og europeisk nettverk er også fordelt som spesielle ansvarsoppgaver.

2.3 Presentasjon av utvalgte hovedtall

I 2014 har NAFO bidratt på og arrangert 100 faglige kurs i alle fylker. Dette er en økning på 24 fra 2013. Kursene har hatt totalt 5959 deltakere som har vært ansatte i barnehager, grunnskoler videregående skoler, voksenopplæringsinstitusjoner, ansatte i UH-sektoren og skoleeiere. Fordeling av kurs på nivå og innhold kan leses i tabell 3 og 4 side 22.

NAFO har hatt en målbevisst satsing på sine hjemmesider <http://nafo.hioa.no/> og <http://www.morsmal.no/no/> Besøkstallene på sidene har økt kraftig. Tilbakemeldinger viser at brukertilfredsheten er god. Gjennomsnittlige månedlige besøk på Tema Morsmål-siden i 2014 er på 10 470. Dette er en økning på 32% fra 2013. NAFOs hjemmeside hadde månedlig besøkstall høsthalvåret 2014 på 7 124. Dette er en økning på hele 283%. Noe av dette kan forklares med at NAFO inntil okt. 2013 var en underside av Høgskolen i Oslo og Akershus sin nettside, og har pålitelig besøksstatistikk først f.o.m. 12.10.13 (vedl. 1).

I tabell 1 synliggjøres antall fokusvirksomheter NAFO samarbeider tett med i hele landet. Disse fokusvirksomhetene har forpliktet seg til å etablere og drive lokale nettverk som skal ha fokus på kompetanseheving og spredning av flerkulturell praksis i barnehager og skoler. Gjennom denne strategien bistår de NAFO i kompetanseheving og implementering av flerkulturell pedagogisk praksis i hele landet.

Tabell 1: Fokusvirksomheter fordelt på nivå

	2012	2013	2014
Barnehage	25	25	28
Grunnskole	38	39	47
Videregående skole	19	21	20
Voksenopplæring	20	21	21
I alt	102	106	116*

*En viktig årsak til at antallet fokusvirksomheter har gått opp, er at det er inngått en samarbeidsavtale med sju kommuner i Hordaland.

I tabell 2 nedenfor beskrives nøkkeltall fra årsregnskapet.

Nøkkeltall fra årsregnskapet (tildeling og kostnader er i hele tusen)	antall årsverk (budsjett)	Inngående balanse per 01.01.2014	tildeling fra Udir 2014	utnyttelses- grad av 2014- tildeling	drifts- kostnader	lønnsandel av driftskostn.	lønns- kostnader pr årsverk	Utgående balanse per 31.12.2014
NAFO totalt	15,1	24 974	25 852	104 %	26 768	45 %	798	16 382
herav grunnbevilgning (inkl. PPT-oppgaver)	8,6	7 331	8 676	132 %	11 459	61 %	810	4 548
herav øvrige prosjekter	6,5	17 643	17 176	89 %	15 309	33 %	771	11 834

3. Årets aktiviteter og resultater

Kompetansespredning

Spredning av kompetanse i form av etterutdanning rettes i NAFOs strategi primært inn mot de strategiske leddene i forvaltningen og de gjennomføres primært i samarbeid med fylkesmenn, barnehagemyndighet, skoleeiere og høgskoler og universiteter. Praksisfeltet innlemmes ved at NAFO arbeider direkte i forhold til barnehager og skoler det er gjort skriftlige samarbeidsavtaler med (fokusvirksomheter). NAFO holder fagdager for personalene med temaer som er relevante i forhold til virksomhetenes utviklingsarbeid og kompetansebehov på området flerkulturell pedagogikk, flerspråklig opplæring, kartlegging av språklige ferdigheter, språk i fagene og opplæring i henhold til §2.8 og §3.12 i opplæringsloven, m.m. Fokusvirksomhetene bidrar til videreformidling av kunnskap i lokale nettverk i sine fylker, samt i regionale nettverk NAFO leder, der UH-sektoren, skoleeiere og fylkesmenn også deltar (NAFO-hjul). I vedlegg 4, Aktivitetsrapport 2014, framgår aktivitet i alle landets fylker. Antall fokusvirksomheter NAFO samarbeidet med i 2014 er 116. Dette er en økning fra 2013 der antallet var 106. Økningen kommer av en ny samarbeidsavtale som er inngått med sju kommuner i Hordaland (se tabell 1). NAFO har arrangert 17 regionale samlinger (hjulmøter) i 18 fylker i 2014 (Oslo og Akershus sammen, Finnmark har ikke hatt samling).

NAFO har i 2014 bidratt til at det har blitt arrangert og gjennomført 100 kurs/fagdager fordelt i hele landet. Kursene har rettet seg mot alle nivåer (barnehage, grunnopplæringen, voksenopplæring, PPT og UH-sektoren). Dette er en økning fra 2013 der det ble arrangert 76 kurs (se tabell 3). Økningen av kurs skyldes blant annet samarbeidet med UH i 8 fylker, der det har vært gjennomført fagdager og nettverkssamlinger for skolene som deltar i prosjektene. Prosjektene søker å heve kompetansen på skolene og øke kvaliteten i opplæringen av ungdom med kort botid i Norge, og resultere i tiltak som skal

bedre gode overganger mellom ungdomsskole og videregående opplæring (beskrevet i punkt 3.1.1.6.2 *Ungdomstrinn i utvikling*). 35 % av kursene har rettet seg mot grunnskolen, mens 13% har favnet flere nivåer. Det har vært en nedgang i kurs kun rettet mot barnehage; 17% i år mot 26% i fjor. Dette kan forklares ved at to barnehagesatsinger, KOMPASS og Språkløftet er avsluttet, samt at flere av kursene som har favnet flere nivåer også har hatt barnehager som målgrupper. Gjennom prosjektet *Barnehagenorsk* som har rettet seg mot barnehagemyndighet, har HiOA vært engasjert til å holde kurs og fagdager. Dette rapporteres ikke her. Dermed har barnehagene fått en høyere prosentandel enn det som kan leses ut av tabell 3. Det har vært en stor økning i kurs rettet mot PPT; 12% i 2014 mot 3% i 2013. Dette forklares med at NAFO har satset mye på å implementere bruk av flerspråklige kartleggingsverktøy i flere fylker. Utover dette har 5% av kursene vært rettet mot lærere og ledere i voksenopplæringen og 2% har vært rettet mot ansatte i UH-sektoren. Innhold og antall deltakere beskrives nærmere under punkt 3.1.2 og i vedlegget *Aktivitetsrapport 2014*.

NAFO har arrangert 2 møter i nettverk for skoleeiere, der *samarbeid på tvers av nivåer, organisering av opplæring for minoritetsspråklige elever, erfaringsutveksling og presentasjon av nyere forskning* var noen av temaene. NAFO har arrangert en samling for barnehagemyndigheter, der *tidlig flerspråklighet og muligheter og utfordringer for barnehagen* var temaer. På møtene i nettverk for skoleeiere på fylkeskommunalt nivå (videregående opplæring) deltar representanter fra alle 19 fylker, på grunnskolenivå deltar 45 kommuner. NAFO har arbeidet for å øke deltakelsen fra flere skoleeiere i dette nettverket. NAFO har gjennom Utdanningsdirektoratets møte med utdanningsdirektørene, formidlet ønske om deltagelse på de regionale møtene med barnehage- og skoleeiere. Dette har resultert i at NAFO i 2014 har deltatt med innlegg på disse samlingene i Oslo og Akershus, Oppland, Sør-Trøndelag, Telemark, Vest-Agder og Østfold.

Utvikling av pedagogiske støtteressurser

Totalt har NAFO På NAFOs hjemmesider ligger det nå mer enn 100 veiledninger, andre støtteressurser og pedagogiske opplegg, samt 36 egenproduserte filmer. Oversikt over dette finnes i vedlegg 2. I tillegg kommer ressursene på Tema morsmåls sider og det er publisert ressurser om nasjonale minoriteter på minstemme.no.

Barnehage

Støtteressurser

NAFO har god erfaring med at filmer som viser god pedagogisk praksis og ulike måter man kan arbeide på i flerspråklige barnegrupper, er god støtte for ansatte i barnehager. I samarbeid med Snøball Film og Prestenga barnehage (NAFOs fokusbarnehage i Østfold), har NAFO laget tre filmer. Filmene er ferdig produsert og vil bli publisert på NAFOs hjemmeside innen mars 2015. Målsetningen med filmene er å styrke barnehagelærernes kompetanse i å tilrettelegge for arbeid med flerspråklighet og flerkulturalitet, både i møte med 1-3 åringene i barnehagen og med tanke på å fremme de eldste

flerspråklige barnas norskspråklige kompetanse. Varierte og lekende arbeidsformer som kan inspirere til refleksjon og utvikling av praksis i barnehagen synliggjøres (omtales nærmere under punkt 3.2.1. og 3.2.8).

Informasjonsheftet *Barn i flerspråklige familier* er produsert i ny layout og oversatt til fire nye språk. Heftet finnes nå på 17 språk i tillegg til norsk bokmål og nynorsk.

Utvikling av nye flerspråklige fortellinger:

NAFO har fortsatt arbeidet med å lage flerspråklige fortellinger og eventyr, som kan benyttes som aktivitet i flerspråklige barnegrupper. Fortellingene finnes både som animasjonsfilmer, digitale billedbøker og lydfiler. Eventyrene fortelles parallelt på to språk; f.eks. norsk og tigrinja. Målsettingen med dette er at barn med ulike morsmål kan sitte sammen og få fortalt det samme eventyret. Dette fremmer kunnskapen bevisstheten om den flerspråklige kompetansen i barnehagen, gir alle mulighet til aktiv deltakelse og språklig utvikling, bidrar til å heve statusen til ulike språk, skape nysgjerrighet og interesse for flerspråklighet, samt at det bidrar til å øke norskferdighetene. Det er igangsatt produksjon av fire nye flerspråklige fortellinger på arabisk, kurdisk sorani, polsk og somali kombinert med norsk. Det vil til sammen bli 16 nye filmer og lydfiler med flerspråklige fortellinger. Arbeidet med åtte av filmene og lydfilene er i sluttfasen og de åtte siste vil bli levert i løpet av våren 2015. Arbeid med en flerspråklig digital bildebok for barn er i gang. Dette arbeidet vil ferdigstilles våren 2015. Mer detaljer om flerspråklige fortellinger er beskrevet under punkt 3.2.1.

Kompetanseheving

Gjennom prosjektene *KOMP2språk; kompetanse for barnehagemyndighet* og *KOMPASS – kompetansetiltak for to- og flerspråklige assistenter i barnehagen* har NAFO bidratt med veiledning for UH-sektoren som kompetansetilbydere for barnehagefeltet NAFO har engasjert Høgskolen i Telemark (HiT), Dronning Mauds Minnes Høgskole (DMMH), Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) og Høgskolen i Østfold (HiØ) til å gjennomføre kursrekkene for barnehageeiere og for flerspråklige assistenter. NAFO har bistått med faglige innlegg og veiledning på nettverkssamlinger og fagdager med høgskolene. (Se mer om dette under punkt 3.1.2.2). Begge prosjektene ble avsluttet våren 2014 og høgskolene leverte rapport til NAFO i juni. NAFO har sendt egen rapport om dette til Udir i august 2014.

En videreføring av kompetanseheving for barnehageansatte er kompetansetiltaket *Barnehagenorsk*. HiOA leder også dette kurset. NAFO har overført midler til HiOA som dekker kostnader til forelesere og veiledere ved HiOA. HiOA hadde oppstart med 21 deltagere til kompetansetiltaket Barnehagenorsk i august 2014. Det er et arbeidsbasert språkkurs for flerspråklige ansatte i barnehager. Deltagernes arbeidsplass er en viktig språklæringsarena. Tiltaket støttes økonomisk også av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Kurset avsluttes våren 2015.

Effekter og måloppnåelse barnehagefeltet

Støtteressurser

NAFOs filmkanal på Youtube hadde 18 780 avspillinger i 2014 (både barnehagefilmer og filmer fra grunnopplæringen). Filmene produsert i 2014 er ikke ferdigstilt, så effekter av disse finnes ikke. Det gis imidlertid svært positive tilbakemeldinger på eksisterende filmer og at disse er nyttige pedagogiske hjelpemidler. Informasjonsheftet *Barn i flerspråklige familier*, er en godt besøkt ressurs på nettsiden Tema Morsmål (se ellers besøksstatistikk på NAFOs hjemmesider i vedlegg 1).

Flerspråklige fortellinger

De flerspråklige fortellingene er ressurser som har høye besøkstall på nettsiden Tema Morsmål, og NAFO får mange positive tilbakemeldinger fra barnehager og skoler på disse ressursene. Den mest populære av filmene, Heksen Dhegdheer, er sett 4 229 ganger bare på somali/norsk på NAFOs filmkanal. Midler til de ulike fortellingene, animasjoner og lydfiler er tatt både fra budsjett til Tema Morsmål og «Barnehageressurser».

Kompetanseheving

Høgskolene som har ledet kompetansehevingskursene rapporterer til NAFO at kursene har bidratt til økt faglig og forskningsbasert kunnskap om flerspråklighet og flerkulturell pedagogikk. Prosjektene har bidratt til spredning av kunnskaper og erfaringer fra både forskning og fra deltakende barnehager og barnehagemyndigheter. Kompetansetiltaket Barnehagenorsk rapporterer at kurset bidrar til utvikling av både muntlig og skriftlig norskspråklig kompetanse hos den enkelte deltager, særlig knyttet til barnehagefaglig tematikk. Erfaringer fra tiltakene deles på NAFOs ulike nettverkssamlinger. Høgskolene har gitt NAFO tilbakemeldinger på at de har hevet kompetansen på området opplæring av språklige minoriteter og flerkulturell opplæring gjennom samarbeidet med NAFO. NAFO har gode erfaringer med å spisse prosjekter, som for eksempel barnehageprosjektene (og prosjektene som omfatter ungdom med kort botid i Norge), og invitere UH-sektoren til å gjennomføre kompetanseutviklingen. Da blir det satt fokus på de problemstillingene vi ser det er nødvendig å fokusere på, og UH-sektorens innsats blir styrt nettopp mot disse viktige sidene av praksisfeltet.

Grunnopplæringen

Ressurser og støttemateriell i grunnopplæringen

NAFO fornyer og oppdaterer jevnlig hjemmesidene med ressurser og støttemateriell. I 2014 har NAFO i samarbeid med Snøball Film laget tre filmer som viser eksempler på hvordan lærere kan arbeide med særskilt norskopplæring etter ordinær læreplan i norsk. Filmene viser hvordan man kan jobbe med muntlig, lesing og skriving i norskfaget i ordinære klasser med en sammensatt elevgruppe som har mange morsmål. En film viser eksempler fra barnetrinnet, en fra ungdomstrinnet og en fra videregående opplæring. Filmene publiseres på NAFOs hjemmesider og filmkanal februar/mars 2015.

NAFO har utviklet kartleggingsverktøy på flere språk - totalt nå på 15 språk. Det er to ulike verktøy; *Kartlegging av leseferdighet* og kognitive, leserelaterte prøver som brukes til utredning, kalt *FLORO*. Prøvene er lagt på nett med mulighet for tilgang etter forespørsel. I 2014 har 200 personer bedt om tilgang til prøvene.

Det er utviklet nettbasert materiell for hver av de nasjonale minoritetene, samt for nasjonale minoriteter generelt. Det er laget undervisningsopplegg som kan brukes i skoler, tilpasset henholdsvis barnetrinnet og mellomtrinnet, og opplegg til bruk i barnehager. Oppleggene er knyttet til digitale fortellinger/korte filmer for hver av minoritetene. Materialet er samlet i nettressursen www.minstemme.no

På nettsiden Tema Morsmål: <http://www.morsmal.no/no/> legges det stadig ut ressurser og støttemateriell. NAFO har inngått samarbeid med kommuner og skoler som har tospråklige lærere og betaler for frikjøp av disse til å fungere som redaktører på nettsiden. I 2014 utvidet vi med en språkredaksjon på tigrinja, og nå finnes det nettsider med ressurser på 13 språk. NAFO samarbeider tett med Skolverket i Sverige som har nettsiden Tema Modersmål med 33 ulike språk.

I 2014 har det til sammen blitt produsert 1006 artikler på Tema Morsmål-nettsidene. Det er utviklet og oversatt veiledninger til ressursene som publisert på alle språksidene. Nytt i 2014 er at det er lagt inn egen meny for videregående opplæring.

Tema morsmål besøkes av brukere fra hele Norge, og antall besøk i 2014 er 125 664. Dette er en økning på 32% fra 2013. Det er langt flere besøkende på ukedagene enn i helgene, og nettstedet benyttes mer i arbeidstiden enn når folk har fri. Dette tyder på at de aller fleste brukere er lærere/barnehagelærere fra hele landet. (Nettstedet omtales nærmere under punkt 3.2.8).

Kompetanseheving

Nevnt innledningsvis i kapittel 3, har NAFO bidratt til og holdt 100 kurs i alle landets fylker, hvorav 81 har vært rettet mot grunnskole, videregående opplæring, voksenopplæring (grunnskole for voksne) og PPT. Innhold i kursene beskrives under punkt 3.1. og 3.2 og i vedlegg 4, Aktivitetsrapport 2014. Spesielt kan det trekkes fram kursing av tospråklige lærere

NAFO har tilbudt gratis kursing av tospråklige lærere om didaktisk arbeid og pedagogisk arbeid med minoritetsspråklige elever. Kursene har vært gjennomført i Lier, Nedre Eiker, Ålesund og Kristiansand, og har hatt tilsammen 84 deltakere.

NAFO har holdt kurs om bruk av kartleggingsprøvene (nevnt ovenfor) for PPT, spesialpedagoger og tospråklige lærere. Det har vært gjennomført kursrekker i Bergen, Hamar, Trondheim, Stjørdal og Rogaland (se punkt 3.2.6).

NAFO forvalter stipendordning til tospråklige lærere uten formell lærerutdanning. Stipendene gis for at tospråklige lærere skal gjennomføre utdanning som fører fram til godkjent allmennlærer- eller faglærerkompetanse. Skoleeier prioriterer og innstiller søkere og sender søknad til NAFO. Pr.31.desember 2014 er det gitt tilsagn for 2014 på en samlet sum på kr 6.119.987 til 103 stipendmottakere hos 49 skoleeiere.

Måloppnåelse

Ressurser og støttemateriell

I 2014 ble blant annet ressursene *10 prinsipper for god andrespråkinnlæring* og *Sjangerpedagogikk* lagt ut på hjemmesidene. Disse ressursene er blant de mest besøkte på NAFOs hjemmesider, og de mange henvendelsene senteret får om andrespråkinnlæring og språklæring i fag, viser at ressursene er med på å dekke et behov og at de kan bidra til kvalitetsutvikling. De mange visningene av de ulike filmene viser at også de dekker behov hos mange.

NAFO får tilbakemeldinger om stort behov for kartleggingsverktøy på flere språk, og kursing i bruk av verktøyene. Forespørselen etter leseprøvene har økt etter at de ble lagt på nett. Det kommer forespørsler fra skoler og voksenopplæringsentre fra alle deler av landet. NAFO planlegger en stadig utvikling av kartleggingsprøver til nye språk, og mener arbeidet med dette i 2014 har vært tilfredsstillende (Se mer under 2.3.6).

Besøk på Tema Morsmåls 13 språksider har økt betraktelig i 2014, sammenlignet med tallene fra 2013 (se tabell vedlegg 1). NAFO vurderer samarbeidet med Skolverket og Tema Modersmål som svært verdifullt.

Kompetanseheving

Kompetansehevingsprosjektet som NAFO har drevet i samarbeid med UH-sektoren, har hatt flere positive effekter. En av dem er at det har videreutviklet vårt samarbeid med en rekke høgskoler. Det har også skapt nye bånd mellom høgskoler og skoler fylkene som har vært med på opplegget. Skolene har gjennomført mange gode prosjekter, og tilfredsheten har vært stor. Prosjektet forutsetter imidlertid at NAFO kan kompensere høgskolene for det de gjør, og i dette tilfellet har NAFO utbetalt 100 000 kroner til hver høgskole som har deltatt.

NAFO merker en økt etterspørsel etter kartleggingsmaterieill på flere språk. Etter at de er kommet på nett, har forespørselen økt ytterligere. NAFO vurderer at kunnskapen om kartlegging og bruk av verktøyene stadig utvides gjennom blant annet kursing. Dette bidrar også til et tettere samarbeid mellom tospråklige lærere, andre lærere og PPT, og en bevissthet om betydningen av å kartlegge på elevenes morsmål for å avdekke både ferdigheter og mulige spesialpedagogiske behov.

Stipendordningen til tospråklige lærere har bidratt til at det i en 10-årsperiode er 401 fullførte utdanninger, et snitt på i overkant av 40 per år. NAFO vurderer det som tilfredsstillende.

3.1. Felles oppgaver i 2014

3.1.1 Rammeplan- og læreplanrelatert virksomhet

Oppgave
3.1.1.0 Barnehage a) Bistå direktoratet i å utvikle pedagogiske støtteressurser til barnehager. Ressursene skal være knyttet til Rammeplanen, være gratis og nettbaserte. De skal være praksisnære og grunnet i barnehagens helhetlige syn på læring. Direktoratet oppfordrer sentrene til samarbeid om utvikling av pedagogiske ressurser. b) Sentrene skal sammen utvikle en film som viser barnehagens tverrfaglige arbeid og synliggjør sentrenes arbeid på barnehageområdet. c) Delta i direktoratets arbeidsgruppe om oppgaver på barnehagefeltet
3.1.1.1 Bistå direktoratet i justering og videreutvikling av læreplaner for fag i grunnopplæringen (inkluderer også nye valgfag for ungdomstrinnet fra høsten 2013)
3.1.1.2 Bidra til utvikling av veiledninger og støttmateriell til læreplaner for de gjennomgående fellesfagene og valgfag for ungdomstrinnet, som skal være tilgjengelig via direktoratets og sentrenes nettsteder
3.1.1.3 Bistå direktoratet i implementeringen av reviderte læreplaner i fellesfagene og læreplaner i valgfag med tilhørende veiledningsmateriell
3.1.1.4 Utvikle, systematisere og formidle gratis ressurser og støttmateriell i grunnopplæringen
3.1.1.5 Sentrene skal samarbeide med direktoratet om publisering i den nye visningen av læreplaner på www.udir.no
3.1.1.6 Sentrene skal bidra i nasjonale satsninger i regi av Utdanningsdirektoratet

Oppgave 3.1.1.0: Barnehage

a) Bistå direktoratet i å utvikle pedagogiske støtteressurser til barnehager. Ressursene skal være knyttet til Rammeplanen, være gratis og nettbaserte. De skal være praksisnære og grunnet i barnehagens helhetlige syn på læring. Direktoratet oppfordrer sentrene til samarbeid om utvikling av pedagogiske ressurser

Beskrivelse av aktivitet

1. NAFO har i samarbeid med Snøball Film og Prestenga barnehage, NAFOs fokusbarnehage i Østfold, laget tre filmer à ca. 3 minutter. Filmene er ferdig produsert og vil bli publisert på NAFOs hjemmeside innen februar/mars 2015.
2. NAFO har startet arbeidet med å utvikle en ressurs for nettbasert kompetanseutvikling, både for barnehage og skole. Barnehagedelen tar utgangspunkt i Udirs veileder Språk i barnehagen – mye mer enn bare prat.
3. Informasjonsheftet *Barn i flerspråklige familier* er oversatt til fire nye språk og produsert i ny lay out.
4. Film av flerspråklige fortellinger, sanger, rim og regler er produsert i samarbeid med Snøball Film og vil være klar for publisering i februar/mars 2015. Publisering vil skje både på NAFOs sider / Tema Morsmål og på NAFOs filmkanal (se 3.1.1.4.3)

Underpunktene 1 – 4 omtales nærmere under punkt 3.2.1. og 3.2.8. Der finnes også vurdering av aktivitetene, omtale av avvik og lenker.

b) Sentrene skal sammen utvikle en film som viser barnehagens tverrfaglige arbeid og synliggjør sentrenes arbeid på barnehageområdet

Beskrivelse av aktivitet

Som et samarbeidsprosjekt mellom alle de nasjonale sentrene har blitt produsert en felles barnehagefilm med støtteressurser. Arbeidet er ledet av Nynorsksenteret. NAFO har bidratt i arbeidet med kommentarer og innspill til hovedfilm og underfilmer, og til utarbeidelse av en underressurs med tekst og nettlenger.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Arbeidet er i avslutningsfasen og har enda ikke blitt publisert. Det er derfor for tidlig å si noe konkret om effekter.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen vesentlige avvik.

c) Delta i direktoratets arbeidsgruppe om oppgaver på barnehagefeltet

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har deltatt i direktoratets arbeidsgruppe på barnehagefeltet.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Det er meget nyttig å delta i denne arbeidsgruppen. Det bidrar til et aktivt samarbeid mellom de nasjonale sentrene på barnehagenivå og med en god kontakt med direktoratet.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen vesentlige avvik.

Oppgave 3.1.1.1: *Bistå direktoratet i justering og videreutvikling av læreplaner for fag i grunnsopplæringen (inkluderer også nye valgfag for ungdomstrinnet fra høsten 2013).*

Beskrivelse av aktivitet

Det er ikke igangsatt noe omfattende justeringsarbeid i 2014, Utdanningsdirektoratet har ikke gitt NAFO oppdrag på dette punktet.

Oppgave 3.1.1.2: *Bidra til utvikling av veiledninger og støttemateriell til læreplaner for de gjennomgående fellesfagene og valgfag for ungdomstrinnet, som skal være tilgjengelig via direktoratets og sentrenes nettsteder*

Beskrivelse av aktivitet

Utdanningsdirektoratet har ikke gitt NAFO oppdrag på dette punktet.

Oppgave 3.1.1.3: *Bistå direktoratet i implementeringen av reviderte læreplaner i fellesfagene og læreplaner i valgfag med tilhørende veiledningsmaterieill*

Beskrivelse av aktivitet

NAFO bidrar med implementering av reviderte læreplaner gjennom etterutdanning av lærere og skoleledere, gjennom prosjekter og møter i NAFOs lokale og nasjonale nettverk og gjennom publisering av oppdatert informasjon på senterets hjemmesider.

Kurs om kartlegging og læreplanen i grunnleggende norsk har blitt holdt på seks regionale eller kommunale samlinger med utspring i NAFOs nettverk.

NAFO har holdt kurs om den midlertidig fastsatte nye læreplanen i norsk for elever i videregående opplæring med kort botid i Norge og vurdering etter den for fylkeskommunale fagnettverk i Akershus, Aust-Agder, Buskerud og Rogaland.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Ser man på tilbakemeldinger på etterutdanningssamlinger og nettverkssamlinger og antall læreplanrelaterte henvendelser til NAFO, er det tydelig at det fortsatt er et stort informasjonsbehov knyttet til de reviderte læreplanene og til kartleggingsproblematikk generelt, og til ulike sider ved den midlertidig fastsatte læreplanen i norsk for elever med kort botid spesielt.

Kartleggingskursene har bidratt til økt kvalitet og bedre tilpassing av opplæringen for elever i ulik alder med mangelfulle norskkunnskaper, men det er åpenbart at det fortsatt er et stort behov for faglig oppdatering på dette feltet mange steder i landet. NAFO vil derfor fortsatt spre kunnskap om kartlegging både på ulike nettverkssamlinger og på nett.

Kursene om det midlertidig fastsatte læreplanen i norsk har bidratt til at skoler har fått større mulighet til å foreta et kvalifisert valg mellom å bruke den ordinære norskplanen og læreplanen for elever med kort botid. Det har nemlig vært, og er fortsatt, et problem at mange skoler har en avventende holdning til midlertidig fastsatte læreplanen. NAFO er informert om at mange skoler ikke velger å sette i gang et omfattende implementeringsarbeid så lenge planen ikke er endelig godkjent. Det at overgangsordningen, der elever med kort botid kan gå opp til eksamen i norsk som andrespråk selv om faget forsvant med innføringen av Kunnskapsløftet, fortsatt er gjeldende, har gitt skolene mulighet til å ha den avventende holdningen.

Vesentlige avvik

Det har ikke vært noen vesentlige avvik.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Stoff om kartlegging på NAFOs hjemmesider: <http://nafo.hioa.no/grunnskole/kartleggingsverktøy/>

Eksempel på læreplanrelatert informasjon på NAFOs hjemmesider:

<http://nafo.hioa.no/laereplan-i-norsk-for-elever-i-vgo-med-kort-botid-i-norge/>

Oppgave 3.1.1.4: *Utvikle, systematisere og formidle gratis ressurser og støttemateriell i grunnopplæringen*

Beskrivelse av aktivitet

1. NAFO har i samarbeid med filmselskapet Snøball laget tre filmer om særskilt norskopplæring etter ordinær læreplan i norsk. Det er laget en film fra barnetrinnet, en fra ungdomstrinnet og en fra videregående opplæring. Filmene viser hvordan man kan jobbe med muntlig, lesing og skriving i norskfaget. Filmene er tatt opp i 2014, og de legges ut i februar/mars 2015 på senterets hjemmesider og NAFOs filmkanal.
2. NAFO fornyer og oppdaterer jevnlig sine hjemmesider med ressurser og støttemateriell som omhandler grunnleggende ferdigheter. I 2014 ble bla ressursene *10 prinsipper for god andrespråkkinnlæring* og *Sjangerpedagogikk* lagt ut på hjemmesidene
3. NAFO har opprettet en filmkanal på YouTube der man bl a kan finne filmer som viser god flerkulturell praksis i barnehage og skole, forelesninger og intervjuer relatert til flerkulturell pedagogikk og fortellinger på flere språk. I 2014 ble filmene som ligger der sett til sammen 18.780 ganger. Filmene ligger også på NAFOs hjemmeside og/eller på Tema Morsmål.
4. NAFO har i samarbeid med en faggruppe lærere og Gnist design i Tromsø utviklet en orddatabase for Vg1 bygg- og anleggsgag og Vg1 helse og oppvekstfag. Faginnholdet og de tekniske løsningene kom på plass i 2014, og ressursen vil bli pilotert våren 2015.
5. NAFO er i gang med å utvikle et nettbasert kompetansehevingstilbud rettet mot lærere, skoleledere og skoleeiere i grunnopplæringen. Ressursen har arbeidstittelen *Veier til språk*. Den vil i hovedsak inneholde stoff om hvordan man kan arbeide med grunnleggende ferdigheter i grupper der elevene har ulike språklige og kulturelle bakgrunn. Ressursen er planlagt å være klar innen utgangen av 2015.
6. På Tema morsmål legges det stadig ut gratis ressurser og støttemateriell, og antall språkkredaksjoner utvides. Tema morsmål omtales nærmere under punkt 3.2.8.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Nettressursene nevnt under 2) er blant de mest besøkte på NAFOs hjemmesider, og de mange henvendelsene senteret får om andrespråkinnlæring og språklæring i fag, viser at ressursene er med på å dekke et behov og at de kan bidra til kvalitetsutvikling. De mange visningene av filmene viser at også de dekker behov hos mange.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

På grunn av at arbeidet med tekniske løsninger knyttet til databaseløsningen nevnt under punkt 4 over tok mer tid enn beregnet, har piloteringen blitt utsatt fra høst 2014 til vår 2015. Ellers er det ingen vesentlige avvik.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Eksempler på nye ressurser i 2014: <http://nafo.hioa.no/grunnskole/undervisningsopplegg/10-prinsipper-for-god-andrespraksinnlaering/> og <http://nafo.hioa.no/grunnskole/undervisningsopplegg/meningsfylt-tekstarbeid/>
NAFOs filmkanal: <https://www.youtube.com/channel/UCeSK3OARMIZJDaSzs6kd9uA/feed>

Oppgave 3.1.1.5: *Sentrene skal samarbeide med direktoratet om publisering i den nye visningen av læreplaner på www.udir.no*

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har i likhet med de andre nasjonale sentrene, bidratt med veilednings- og støttemateriell og undervisningsopplegg til læreplanene i valgfag på ungdomstrinnet. NAFO har publisert ressurser til alle de 11 valgfagene på egne hjemmesider. Udir har publisert fra NAFO i fagene *Reiseliv* og *Innsats for andre*.

NAFO har utviklet mange ressurser, herunder filmer som er presentert på www.udir.no under *Ressurser*.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO mener ressursene som er utviklet gir gode forslag til gjennomføring av undervisning og opplegg i ulike fag, som ivaretar en mangfoldig sammensatt elevgruppe. Lærerne gis gode verktøy for hvordan løfte fram flerkulturelle perspektiver slik at ulike elever får tatt i bruk sine ressurser.

Vesentlige avvik

Ingen

Lenker til tilleggsdokumentasjon

På NAFOs hjemmeside: <http://nafo.hioa.no/grunnskole/undervisningsopplegg/valgfag-pa-ungdomstrinnet/>

På [www.udir](http://www.udir.no): Valgfag på ungdomstrinnet: <http://www.udir.no/Lareplaner/Valgfag/>

På [www.udir](http://www.udir.no): Minoritetsspråklige-Ressurser: <http://www.udir.no/Spesielt-for/Minoritetsspraklige-elever/Ressurser/>

Oppgave 3.1.1.6: Sentrene skal bidra i nasjonale satsninger i regi av Utdanningsdirektoratet

3.1.1.6.1 Kompetanse for mangfold

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har deltatt på Utdanningsdirektoratets ressursgruppemøter, på møter med kommuner og på Utdanningsdirektoratets separate møter med fylkene Buskerud, Finnmark, Hedmark, Nordland og Nord-Trøndelag. NAFO har videre deltatt på nasjonal konferanse i Tromsø og bidratt på fylkeskonferanser i Sør-Trøndelag og Østfold. I tillegg har NAFO bistått HiØ på to lokale samlinger i Østfold.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter:

NAFOs rolle i denne satsingen er å bistå UH sektoren. Vår rolle er ikke å holde forelesninger og kurs i stedet for høgskole og universitet, men å bidra sammen med dem overfor kommunene.

Fram til nå har ikke UH-sektoren kontaktet NAFO i stor grad. Som nevnt overfor har vi deltatt på noen samlinger i regi av Fylkesmannen, og vi har hatt oppdrag i regi av UH-sektoren overfor deltagende kommuner. Gjennom vårt arbeid i de forskjellige fylkene har NAFO god kontakt med UH-sektoren. Vi får informasjon om arbeid som foregår ved studiestedene og bringer dette videre. Slik informasjon mener NAFO kan utnyttes enda bedre i satsingen Kompetanse for mangfold. Vi har eksempler på høgskoler som kontakter oss for forelesning innen et emne, og NAFO har kunnet formidle kontakt med en annen høgskole der vi vet slik kompetanse finnes. Slik spres kompetanse.

NAFO har erfaring med å lede ulike nettverk. Etter at satsingen er over vil det være behov for at arbeidet implementeres i kommunene og spres til andre kommuner. NAFO har nettverk som kan være viktige samarbeidspartnere i et slik arbeid. Knyttede personer i UH-sektoren som arbeider innen dette fagfeltet til disse nettverkene, vil det styrke arbeidet med å utvikle kompetanse for mangfold.

Vesentlige avvik

Det har ikke vært noen vesentlige avvik.

Oppgave 3.1.1.6.2: Ungdomstrinn i utvikling

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har deltatt på møte på Lesesenteret om samarbeid i ungdomssatsingen sammen med Skrivesenteret, Matematikksenteret og Læringsmiljøsentret.

NAFO har sammen med UH-sektoren og de regionale nettverkene et kompetansehevingsprosjekt med fokus på ungdomstrinnet og overgangen til videregående opplæring, og de utfordringene nyankomne elever står overfor. Prosjektet involverer høgskolene i Østfold, Buskerud og Vestfold, Telemark, Oppland, Hedmark, Møre og Romsdal og Nord-Trøndelag. Prosjektene i Østfold og Nord-Trøndelag ble avsluttet i 2014, prosjektene i Oppland og Hedmark i henholdsvis januar og februar 2015, og prosjektet i Møre og Romsdal har ikke begynt ute på skolene.

Hovedmålet med prosjektet er å bidra til god opplæring av elever i ungdomsalder med kort botid i Norge. Kompetansehevingstiltaket skal bidra til bevisstgjøring og økt handlingskompetanse hos ledere og lærere slik at alle ungdommer får opplæring tilpasset sine forutsetninger.

Målgruppen for prosjektet er personalet på ungdomsskoler, i videregående opplæring og voksenopplæring i flere kommuner i hvert fylke. De deltakende høgskoler har et hovedansvar for faglig innhold og oppfølging i sitt fylke. De enkelte prosjektenes varighet er ca. et og et halvt år. Det har vært litt ulik organisering i fylkene som har deltatt bl a pga geografi og sammensetningen av skolene som har deltatt. Prosjektene i Hedmark og Oppland kan brukes som eksempler på hvordan satsingen har blitt gjennomført.

I begge fylkene ble det satt ned en arbeidsgruppe bestående av representanter fra NAFO, kommunale skoleeiere, fylkeskommunen, Fylkesmannen og Høgskolen i Hedmark. Arbeidsgruppene var sentrale i startfasen når prosjektskolene skulle foreslås og forespørres, og som samtalepartnere for skolene underveis. Skoleeierne var også aktive deltakere på samlingene. Hver skole som ble med, satte ned en ressursgruppe på 2-3 lærere som hadde ansvar for gjennomføringa av prosjektet ved skolene og for å spre kompetanse til resten av kollegiet. Gruppene inngikk i nettverk og møttes på samlinger i fylket. Til sammen deltok 11 skoler i Oppland og 11 i Hedmark.

Prosjektene ble organisert med storsamlinger og nettverkssamlinger. Storsamlingene, to i Hedmark og tre i Oppland, var åpne samlinger og inneholdt faglige innlegg og tips til gode modeller og rutiner for opplæring av ungdommer med kort botid. Nettverkssamlingene, fire i hvert fylke, var kun for de deltakende skolene. Disse samlinger ble delt inn i fire like store bolker

med følgende innhold: 1) faglig innputt, 2) framlegg 2-3 prosjektskoler i plenum, 3) refleksjon pr. nivå, 4) arbeid i ressursgruppene pluss veiledning fra HiHm/NAFO.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter:

Kompetansehevingsprosjektet som NAFO har drevet i samarbeid med UH-sektoren, har hatt flere positive effekter. En av dem er at det har videreutviklet vårt samarbeidet med en rekke høgskoler. Det har også skapt nye bånd mellom høgskoler og skoler fylkene som har vært med på opplegget. Skolene har gjennomført mange gode prosjekter, og tilfredsheten har vært stor. Prosjektet forutsetter imidlertid at NAFO kan kompensere høgskolene for det de gjør, og i dette tilfellet har NAFO utbetalt 100 000 kroner til hver høgskole som har deltatt.

Vesentlige avvik

Det har ikke vært noen vesentlige avvik.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Mer informasjon om samarbeidsprosjektet med UH-sektoren finnes her: <http://nafo.hioa.no/om-nafo/nafos-prosjekter/opplaering-av-ungdom-med-kort-botid/>

Oppgave 3.1.1.6.3: Videreføring av Språkløftet og Utviklingsprosjektet

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har bidratt til at resultater og erfaringer fra Språkløftet er blitt spredt til andre kommuner. To kommuner, Tromsø og Fredrikstad, dannet nettverk i sine fylker. I løpet av våren 2014 arrangerte de to kommunene nettverkssamlinger. 5. og 6. mai. NAFO arrangerte NAFO samling for nettverkene på HiOA. Den ene dagen var åpen for andre og NAFO inviterte de øvrige kommunene som deltok i Språkløftet. Høsten 2014 arrangerte NAFO avslutningskonferanser der erfaringene fra arbeid i nettverkene ble kjent for andre; 6. november i Fredrikstad og 26. og 27. november i Tromsø. Konferansene ble arrangert i samarbeid med Høgskolen i Østfold og Universitetet i Tromsø.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Erfaringene fra Språkløftet er kjent i alle fokusvirksomheter på barnehage- og grunnskolenivå, i kommuner som har deltatt i nettverk og nærliggende kommuner. Erfaringer og resultater fra Språkløftet og Utviklingsprosjektet spres stadig gjennom NAFOs hjemmeside, ved hjelp av de to filmene som ble laget i etterkant av prosjektet og gjennom NAFOs nettverksarbeid.

Vesentlige avvik

Det har ikke vært noen vesentlige avvik.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Se presentasjonene fra konferansene i Fredrikstad og Tromsø på denne siden:

<http://nafo.hioa.no/om-nafo/nafos-prosjekter/sprakloftet-og-utviklingsprosjektet/>

3.1.2 Fagdidaktisk virksomhet og kompetanseutvikling

Oppgave
3.1.2.1 Bidra med støtte og veiledning for å styrke fagdidaktisk virksomhet og utvikling på sentrenes fagområder
3.1.2.2 Gi støtte og veiledning til tilbyderne i UH-sektoren om kompetanseutvikling for lærere
3.1.2.3 Drifte og lede faglige nettverk mellom universiteter og høyskoler og nasjonale senter

Oppgave 3.1.2.1: *Bidra med støtte og veiledning for å styrke fagdidaktisk virksomhet og utvikling på sentrenes fagområder*

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har bidratt til at det har blitt arrangert 100 kurs fordelt på alle fylker. Flest kurs har det vært på grunnskolenes område (35%), deretter følger kurs for ansatte i videregående opplæring (16%), 17 % av kursene har vært rettet mot barnehageansatte. I tillegg har 13% av kursene vært rettet mot brede målgrupper og favnet flere nivåer. 5% av kursene har vært rettet mot lærere og ledere i voksenopplæringen og 2% har vært rettet mot ansatte i UH-sektoren. Det har vært arrangert egne kursrekker for tospråklige lærere og PPT-ansatte i bruk av kartleggingsverktøy (12%). I tabell 3 og 4 nedenfor framgår oversikt over kurs, deltakere og prosentvis fordeling mellom nivåene fra 2012 t.o.m. 2014.

Tabell 3: *Fagdager, kurs og annet som NAFO har arrangert eller holdt innlegg på med antall deltakere*

	2012	2013	2014
Antall kurs i alt	88	76	100*
Antall deltakere i alt	4.400	4.400	5.950*

*I 2014 er nasjonale nettverkssamlinger og Tema Morsmålkonferansen tatt med, i alt fem samlinger med litt over 700 deltakere.

Tabell 4: *Fagdager, kurs og annet etter nivå. I prosent*

	2012	2013	2014
Barnehage	25	26	17
Grunnskole	53*	41*	35
Videregående skole	10	22	16
Voksenopplæring	4	5	5
PPT		3	12
Annet**	(6)		13
UH-sektoren	2	3	2
I alt***	100	100	100

* Mange av kursene har vært åpne for skoleledere og lærere fra videregående opplæring.

**Kategorien «Annet» inneholder bl. annet fylkesmannssamlinger og kurs i kommunal og fylkeskommunal regi rettet mot brede målgrupper innenfor barnehagesektoren og skoleverket, andre kommunale og fylkeskommunale ansatte og ulike organisasjoner.

*** 24 prosent av disse ble arrangert i samarbeid med UH-sektoren

Gjennom møtene i de regionale nettverkene (hjulene) der tilbyderne (UH-sektoren) og brukerne (virksomheter og eiere) møtes, drives også støtte og veiledning for å styrke fagdidaktisk virksomhet og utvikling. Det er i 2014 gjennomført 17 møter i de regionale nettverkene. NAFO har arrangert tre samlinger for de nasjonale nettverkene for fokusvirksomheter (fokustreff) på alle nivåer. I tillegg har det vært arrangert 2 møter i nettverk for skoleeiere, der *samarbeid på tvers av nivåer, organisering av opplæring for minoritetsspråklige elever, ulike ressurser for inkluderende opplæring* var noen av temaene. NAFO har arrangert en samling for barnehagemyndigheter, der *tidlig flerspråklighet og muligheter og utfordringer for barnehagen* var temaer. Alle disse samlingene har som målsetting å støtte og veilede for faglig- og fagdidaktisk utvikling i sektoren. De ulike prosjektene, som det rapporteres på under punkt 3.2, er også viktige arenaer for veiledning og støtte til sektoren. Prosjektene som gjennomføres i 8 av de regionale nettverkene (hjulene) og som har ungdom med kort botid i

Norge som spesiell målgruppe (se s. 19) er, som nevnt tidligere, en spesiell satsing NAFO har satt i gang for å styrke det fagdidaktiske arbeidet i sektoren.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO har tro på at etterutdanningen som gjennomføres i samarbeid med nettverkene våre og gjennom øvrige prosjekter, har stor effekt. NAFO får tilbakemeldinger om økt kompetanse og forståelse, og en positiv endring av pedagogisk praksis fra våre samarbeidspartnere som et resultat av våre fagsamlinger og møter. Deltakelsen på møtene har økt jevnt de siste årene og dette mener vi også er et tegn på at det oppleves som meningsfullt og nyttig å delta. Det drives mye utviklingsarbeid og kompetanseheving i de regionale nettverkene. Vedlagt aktivitetsrapport (vedlegg 4).

Vesentlige avvik

Ingen

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Her er lenke til informasjon om NAFOs nettverk: <http://nafo.hioa.no/om-nafo/nettverk-2/>

Oppgave 3.1.2.2: Gi støtte og veiledning til tilbyderne i UH-sektoren om kompetanseutvikling for lærere

Beskrivelse av aktivitet

Som nevnt på s.*, så startet NAFO i 2013 et samarbeidsprosjekt med UH-sektoren som sentral kompetansetilbyder, som nå omfatter åtte av de regionale nettverkene (hjulene). Kompetanseutviklingen foregår skolebasert og fokuset er utvikling av praksis som bedrer opplæringen for ungdom med kort botid. I dette prosjektet gis det støtte og veiledning til tilbyderne i UH-sektoren om kompetanseutvikling for lærere.

Også gjennom de regionale nettverkene (hjulene) som ikke deltar i dette prosjektet, men som vi samarbeider med på andre måter, når vi UH-tilsatte. Gjennom møte mellom UH og fokusvirksomhetene, både på de regionale nettverksmøtene og i prosjektsammenheng, gis det støtte og veiledning i forbindelse med kompetanseutvikling for lærere. NAFOs filmer som viser eksempler på flerkulturell opplæring, er ressurser som UH-tilsatte benytter i sin undervisning i grunn-, etter- og videreutdanning av lærere.

NAFO samarbeider også i 2014 med Dronning Mauds Minne om prosjektet Taterfolket – fra barn til voksen (se punkt 3.2.14).

I prosjektene: Tospråklig assistanse i barnehagen (nå *Kompetansetiltak for barnehagemyndigheter*), KOMPASS og barnehagefaglig nettverk for UH-sektoren og FM har NAFO bidratt med veiledning for UH-sektoren som kompetansetilbydere for barnehagefeltet. Prosjektene beskrives nærmere i det følgende:

1) *Prosjektet KOMP2språk; kompetanse for barnehagemyndighet.*

NAFO har gjennomført følgende aktivitet:

- Møte i styringsgruppe for kompetansetiltaket bestående av fylkesmenn (Vestfold, Østfold, Oslo og Akershus, Buskerud, Telemark), kommuner (Sarpsborg, Porsgrunn, Gamle Oslo bydel), høgskoler (HiT, HiØ, HiOA) og NAFO.
- 2 nettverkssamlinger i hvert av de tre nettverkene i regi av høgskolene.
- Felles fagdag for alle deltagere i regi av NAFO.
- Åpen avslutningskonferanse 21.mai i Oslo i regi av NAFO.
- Mottatt rapporter og evalueringsskjema fra deltagende barnehagemyndigheter.
- Levert egen rapport til Udir.

2) *KOMPASS – kompetansetiltak for to- og flerspråklige assistenter i barnehagen*

Fra januar til mai gjennomførte HiT og DMMH to KOMPASS-samlinger. NAFO deltok på en samling ved hver av høgskolene. I juni leverte høgskolene rapport til NAFO. NAFO rapporterte til Udir i august. NAFO søkte Udir om å flytte kompetansetiltaket som skulle vært satt i gang ved HiØ til HiOA. Dette ble godkjent og HIOA hadde oppstart med 21 deltagere til kompetansetiltaket Barnehagenorsk i august. Det er et arbeidsbasert språkkurs for flerspråklige ansatte i barnehage. Deltagernes arbeidsplass er en viktig språklæringsarena. Tiltaket støttes økonomisk også av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Det avsluttes våren 2015.

Vurdering av måloppnåelse og effekter

Gjennom aktiviteten i NAFOs regionale nettverk og i prosjekter der UH deltar, er praksisfeltet tungt representert. Denne samhandlingen med praksisfeltet bidrar til at kompetanseutviklingen UH-sektoren utfører, oppleves som relevant for lærere og ledere (og eiere og myndigheter) i skoler og barnehager. På den måten vil etterutdanning fra UH-sektoren bli mer etterspurt også innenfor det flerkulturelle feltet. NAFO har også gode erfaringer med å spisse prosjekter, som for eksempel barnehageprosjektene eller prosjektene som omfatter ungdom med kort botid i Norge, og invitere UH-sektoren til å gjennomføre kompetanseutviklingen. Da blir det satt fokus på de problemstillingene vi ser det er nødvendig å fokusere på, og UH-sektorens innsats blir styrt nettopp mot disse viktige sidene av praksisfeltet. NAFO har fått flere tilbakemeldinger fra ansatte i UH-sektoren på at de har hevet kompetansen på området opplæring av språklige minoriteter og flerkulturell opplæring gjennom samarbeidet med NAFO.

Vurdering av barnehageprosjektene spesielt:

- 1) *Kompetanse for barnehagemyndighet* Det er sikret god faglig framdrift i kompetansetiltaket og kompetanseutvikling for barnehagemyndighetene står i forhold til målene for tiltaket (jfr. egen prosjektbeskrivelse). Prosjektet har bidratt til økt faglig og forskningsbasert kunnskap om flerspråklighet og flerkulturell pedagogikk. Prosjektet har bidratt til spredning av kunnskaper og erfaringer fra både forskning og fra deltakende barnehagemyndigheter. Erfaringer fra kompetansetiltaket planlegges delt på NAFOs nettverkssamling for universiteter, høgschooler og Fylkesmenn høsten 2015. Det planlegges etablert et nasjonalt nettverk for barnehagemyndigheter våren 2015.
- 2) *KOMPASS – kompetansetiltak for to- og flerspråklige assistenter i barnehagen*
Tiltaket har bidratt til kompetanseutvikling i henhold til målene for prosjektet. Gjennom deltakelse på samlinger har NAFO fått større innsikt i tiltaket og bidratt til et tett samarbeid med høgschoolene. Gode erfaringer fra de ulike høgschoolene er delt med andre høgschooler.

Kompetansetiltaket Barnehagenorsk, som gjennomføres på HIOA, rapporterer at kurset bidrar til utvikling av både muntlige og skriftlige norskspråklige kompetanse hos den enkelte deltager, særlig knyttet til barnehagefaglig tematikk. Erfaringer fra kompetansetiltaket, både KOMPASS og Barnehagenorsk, planlegges delt på NAFOs nettverkssamling for universiteter, høgschooler og Fylkesmenn høsten 2015.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen

Lenker til tilleggsdokumentasjon

- Opplæring av ungdom med kort botid: <http://nafo.hioa.no/om-nafo/nafos-prosjekter/opplaering-av-ungdom-med-kort-botid/>
- Prosjektet KOMP2språk; kompetanse for barnehagemyndighet: <http://nafo.hioa.no/om-nafo/nafos-prosjekter/kompetansetiltak-for-barnehagemyndigheten/>
- Omtale, prosjektbeskrivelse og prosjektrapport: *KOMPASS*: Omtale, prosjektbeskrivelse og rapport: <http://nafo.hioa.no/om-nafo/nafos-prosjekter/kompass-kompetanseheving-for-tospraklige-assistenter-i-barnehagene/>
- Barnehagenorsk:

Om kurset: <http://www.hioa.no/Studier-ogkurs/LU/Evu/barnehagenorsk>

Kursets egen blogg: <https://blogg.hioa.no/barnehagenorsk/>

<http://nafo.hioa.no/om-nafo/nafos-prosjekter/kompetansetiltak-for-barnehagemyndigheten/>

<http://nafo.hioa.no/om-nafo/nafos-prosjekter/tospraklig-assistanse-i-barnehagen/>

Oppgave 3.1.2.3: Drifte og lede faglige nettverk mellom universiteter og høyskoler og nasjonale senter

Nettverk med UH-sektoren på barnehageområdet

På barnehagefeltet driver NAFO et eget nettverk for UH-tilsatte og FM. Det er også etablert en egen samarbeidsgruppe som arbeider i forhold til barnehagefeltet som består av representanter fra alle de nasjonale sentrene.

Vurdering av måloppnåelse og effekter

Barnehagenettverket mellom UH-tilsatte og FM er svært godt besøkt og tilbakemeldingene fra møtene er positive. Arbeidsgruppa for barnehage, som består av representanter fra sentrene, er godt i gang med arbeidet, og i 2014 ble det arrangert en nasjonal barnehagekonferanse i regi av denne gruppen.

Vesentlige avvik

NAFO har vurdert å etablere nettverk innenfor UH-sektoren, grunnskolelærerutdanningen, men da det allerede eksisterer flere nettverk innenfor feltet som er rettet mot skole, for eksempel innenfor norsk som andrespråk, vurderes det som lite formålstjenlig å etablere et nytt nettverk i et marked som er mettet.

Samarbeid med nasjonale sentre

- a) NAFO har deltatt på møter og hatt forelesning på fagdag hos Lesesenteret. NAFO har også hatt møte med Lesesenteret og gjennomgått Lesesenterets læringsressurser på ungdomstrinn-nivå. NAFO bidro med forslag til endringer slik at elever med flerkulturell og flerspråklig bakgrunn bedre ivaretas i ressursene.
- b) NAFO har også deltatt på samling om Ungdomssatsingen med Lesesenteret, Skrivesenteret, Matematikksenteret, Læringsmiljøsenderet. NAFO har ikke denne satsingen i sitt oppdragsbrev, men skal bistå de andre sentrene i å implementere flerspråklige og flerkulturelle perspektiver.
- c) NAFO har hatt flere møter med Naturfagsenteret og samarbeid og gjensidig informasjon om prosjekter. Observatører på kurs forskerføtter og leserøtter.
- d) NAFO har hatt fagseminar med Skrivesenteret om eksamen i norsk og samisk på alle nivåer.
- e) Nettredaktørmøte nasjonale sentre på HiOA
- f) Det er etablert et felles forum for senterlederne og det er valgt et arbeidsutvalg. Det har vært gjennomført tre møter i dette forumet. Møtene legges i forkant av senterledermøtene innkalt av Utdanningsdirektoratet, og de blir holdt i NAFOs lokaler.
- g) NAFO har deltatt på Lesesenterets konferanse i Stavanger, og hatt informasjonsstand begge dager.
- h) NAFO har deltatt på *nettredaktørmøte* med nasjonale sentre på NTNU.

- i) NAFO har hatt arbeidsmøte med Lesesenteret i NAFOs lokaler, der ressursene for ungdomstrinnet Lesesenteret har laget, ble gjennomgått. NAFO ga innspill til ulike endringer som ivaretar flerspråklige perspektiver.
- j) NAFO og Matematikksenteret har hatt tre møter i 2014, der samarbeid om sentrenes nettressurser og utvikling av opplegg etnomatematikk har vært tema.
- k) NAFO deltok på åpningskonferansen for Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet.
- l) NAFO har gjort avtale med Kunst- og kultursenteret om at en ansatt på Kunst- og kultursenteret skal få kontor plass hos NAFO annen hver uke. Dette kan bidra til gjensidig utveksling av arbeid med oppdrag og bedre mulighet til samarbeid om felles oppgaver.

Vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO opplever at samarbeidet med de nasjonale sentrene har økt i 2014. Det er gjort avtaler om konkrete oppgaver det skal samarbeides om også i 2015. Gjennom samarbeidet bidrar NAFO til at sentrene får innspill til behov for endringer av faglig støttemateriell og ressurser, slik at det tilpasses flerspråklige barns/elevs behov. Medarbeiderne i NAFO øker også sin faglige bevissthet og kompetanse på de andres sentrenes fagområder gjennom dette samarbeidet. Nettredaktørene har stort utbytte av felles arbeidsmøter.

Nordisk nettverk

NAFO har siden 2002 (fra tiden som SEFS) hatt et jevnlig samarbeid med søsterorganisasjonene i Sverige og Danmark, Nationellt centrum för svenska som andraspråk (NC) og Professionshøjskolen UCC. Samarbeidet består i utveksling av faglige erfaringer og forskning i Norden samt bistå på hverandres konferanser og også utvikle og gjennomføre konferanser og kurs i fellesskap.

Beskrivelse av aktivitet

12.05 og 13.05. deltok NAFO på fagseminar med UCC og NC i København. Tema for seminaret var *tendenser på området opplæring av minoritetsspråklige barn, unge, voksne og satsinger på utvikling og kompetanseheving i de tre landene*

Vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO (og de andre nordiske samarbeidspartene) opplever det som nyttig, stimulerende og en faglig kvalitetssikring å ha et samarbeid rundt flerspråklige og – kulturelle spørsmål som gjelder opplæring på alle nivåer. Gjennom samarbeidet gis muligheter til en bred faglig, forskningsmessig utveksling, og muligheter til samarbeid om kompetansehevingstiltak i skolesektoren (gjennom bl. annet muligheter til å søke og motta Nordplus-midler beskrevet i det følgende i FLIN-nettverket).

Lenker til tilleggsinformasjon

Nasjonelt centrum för svenska som andraspråk: <http://www.andrasprak.su.se/>

Professionshøjskolen UCC i København: <http://www.ucc.dk/>

Nettverket Flerspråklighet i Norden (FLIN)

I 2013 mottok NAFO og 13 samarbeidende organisasjoner NordPlus Horizontal-midler (fra SiU) til å etablere et nettverk og samarbeide om planlegging og gjennomføring av en konferanse: *IKT og Flerspråklighet i Norden*. I tillegg til NAFO har nettverket bestått av: Enhet for voksenopplæring (EVO) (Trondheim kommune), Fylkesmannen i Vest-Agder, Proffesionshøjskolen UCC (København), Nasjonelt centrum för svenska som andraspråk (NC)(Stockholms universitet), Universitetet i Gøteborg, Universitetet i Helsinki, Malmö högskola, Stockholm stad, CIP Universitetet i København, Utdanningsdirektoratet, Center för skolutveckling Gøteborg, Jyväskylä universitet, Helsinki stad.

NAFO har hatt det koordinerende arbeidet med både nettverkssamlinger og arbeid med konferansen. Det har i 2014 vært gjennomført fire arbeidsmøter for å planlegge konferansen. Arbeidsgruppa har bestått av 2 personer fra NAFO, en fra Helsinki Stad, en fra Stockholm stad og en fra København universitet. Konferansen ble gjennomført på Høgskolen i Oslo og Akershus 20.10. og 21.10. og hadde 170 deltakere fra fire land.

NAFO har vært vertskap for en nettverkssamling, og nettverket videreføres og har neste nettverkssamling i København, der videre samarbeid rundt flerspråklig opplæring i Norden skal ha fokus.

Vurdering av måloppnåelse og effekter

Evalueringen av konferansen viser til høy grad av relevant innhold, og opplevd læring og ny innsikt om bruk av digitale læringsressurser i opplæring og læringsaktiviteter blant minoritetsspråklige barn, unge og voksne.

De deltakende institusjonene i nettverket FLIN vurderer det som nyttig å fortsette samarbeidet i nettverket. Det styrker og stimulerer det faglige nivået gjennom erfaringsdeling, kompetanseutvikling, samarbeid om fagseminar og konferanser på området opplæring av barn og elever fra språklige minoriteter. Neste nettverkssamling gjennomføres i København i 23.-24.3.2015. Det er allerede sendt søknad til SIU om midler til et fagseminar som skal ha fokus på opplæring av nyankomne elever og ulike innføringstilbud.

Lenker til tilleggsinformasjon

Informasjon om FLIN på NAFOs hjemmeside: <http://nafo.hioa.no/flin-flerspraklighet-i-norden/>

Det europeiske nettverket SIRIUS

SIRIUS er et europeisk nettverk som ble etablert i 2012 og gis midler og støttes av EUs Program for Livslang Læring. NAFO og Høgskolen i Østfold deltar i nettverket fra Norge. Andre europeiske land i nettverket er: Belgia, Estonia, Hellas, Italia, Kroatia, Kypros, Latvia, Litauen, Nederland, Portugal, Romania, Storbritannia, Spania, Tyskland, Ungarn og Østerrike. Nettverket ble etablert for å fremme utviklingen av nasjonenes og EUs politikk på området opplæring av minoritetsspråklige barn og unge, og skal være basert på forskning og erfaringer fra praksisfeltet. NAFO har i år deltatt på fire samlinger med workshops og faglige innlegg.

Vurdering av måloppnåelse og effekter

Samlingene i SIRIUS-nettverket har vært finansiert av midler fra EUs Program for Livslang Læring. Midlene ble gitt for perioden 2012-2014. NAFO har sett det som nyttig å få innsikt i andre europeiske lands utdanningspolitikk og pedagogiske praksis på feltet opplæring av språklige minoriteter.

Lenker til tilleggsinformasjon

<http://www.sirius-migrationeducation.org/>

<http://www.sirius-migrationeducation.org/sirius-final-conference-report-making-schools-matter-for-all/>

3.1.3 Dokumentasjon, analyse og forskning

Oppgave
3.1.3.1 Kjenne til og bruke relevant kunnskapsgrunnlag som for eksempel evalueringer, studier, statistikk og forskning i sentrenes arbeid for og i sektoren
3.1.3.2 Samle, systematisere og spre resultater fra forsknings- og utviklingsarbeid til sektoren
3.1.3.3 Bruke sentrenes kontaktflater i sektoren til systematisk å innhente og dokumentere erfaring med implementering og bruk av læreplaner for fag
3.1.3.4 Bidra i forsknings- og analyseoppgaver etter oppdrag fra direktoratet

Oppgave 3.1.3.1: *Kjenne til og bruke relevant kunnskapsgrunnlag som for eksempel evalueringer, studier, statistikk og forskning i senterenes arbeid for og i sektoren*

Beskrivelse av aktivitet

Rådgiverne holder seg fortløpende oppdatert på forskning innenfor feltet via nett og faglitteratur, og NAFO inviterer jevnlig forskere fra ulike institusjoner for å presentere sin forskning for senterets ansatte. I 2014 har forskere fra HiOA, HiHm og UiO blitt invitert til interne temamøter der det også er rom for meningsutveksling og dialog. Masteroppgaver som har særskilt interesse, har også blitt presentert på møtene.

NAFO holder seg også oppdatert på forskning og utviklingsarbeid som omfatter flerspråklig opplæring og flerkulturell pedagogisk praksis i Norden, blant annet gjennom deltakelse i nettverkene Nordisk nettverk (NAFO, UCC og NC) og FLIN (nettverk mellom utdanningsinstitusjoner og skolemyndigheter i Danmark, Finland, Sverige og Norge).

Nærmere beskrivelse av aktivitetene, vurderinger og lenker finnes i vedlegg 3 til årsrapporten.

Oppgave 3.1.3.2: *Samle, systematisere og spre resultater fra forsknings- og utviklingsarbeid til sektoren*

Beskrivelse av aktivitet

På NAFOs hjemmesider og på Tema morsmål blir det løpende lagt ut informasjon om relevant faglitteratur, forskningsrapporter, evalueringer og annet. Besøktallene på de nettsidene NAFO har ansvar for er sterkt stigende, og i 2014 hadde Tema morsmål og NAFOs hjemmeside til sammen 193 831 besøk. Mer utdypende statistikk finnes i vedlegg 1 til årsrapporten.

All kompetanseutvikling NAFO gjennomfører på egne fagsamlinger og fagsamlinger arrangert av skoleeiere, på nettverksmøter og hos senterets fokusvirksomheter er forskningsbasert. I alt arrangerte eller deltok NAFO på 100 arrangementer med til sammen 5 950 deltakere.

Forskere fra HiOA, HBV, HiHm,, HiT, HiØ, HVO, NTNU, UiO, UiT og FAFO og utenlandske forskere fra Aalto University, Jyveskylä universitet, Center för skolutveckling, Göteborg, Gøteborgs universitet, Nationelt centrum för svenska som andraspråk og Københavns Sprogcenter har hatt presentasjoner på konferanser, fagdager og nettverksmøter i NAFOs regi (Se nærmere beskrivelse i vedlegg 3).

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

De sterkt økende besøkstallene på NAFOs nettsider tyder både på at det er et behov for kunnskapen som spres og at mange finner den nyttig. For NAFO innebærer samarbeidet med UH-sektoren nasjonalt og internasjonalt at senterets kompetanse styrkes.

Vesentlige avvik

Det har ikke vært noen vesentlige avvik.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Presentasjoner fra FLIN-konferansen: <http://nafo.hioa.no/flin-konferansen-2014/>

Oppgave 3.1.3.3: *Bruke sentrenes kontaktflater i sektoren til systematisk å innhente og dokumentere erfaring med implementering og bruk av læreplaner for fag*

Beskrivelse av aktivitet

De arenaene NAFO har etablert for etterutdanning og nettverksarbeid, benyttes også for å innhente og dokumentere erfaringer med implementering og bruk av læreplaner for fag.

I Østfold har NAFO etter oppfordring fra Østfold fylkeskommune, som deltar aktivt i NAFOs skoleeiernettverk for videregående opplæring, bidratt med dokumentasjon av et samarbeidsprosjekt mellom Østfold fylkeskommune ved Glemmen videregående skole og Fredrikstad kommune ved Fredrikstad internasjonale senter (FRIS), som er en av NAFOs fokusvirksomheter, skoleåret 2013-14. Dokumentasjonen skulle både se på effekten av at deltakere i grunnskoleopplæring for voksne i alderen 16 til 20 fikk sitt opplæringstilbud lokalisert på en videregående skole og eventuelle personalmessige og organisatoriske samarbeidet fikk.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFOs nettverk gir gode muligheter til raskt å kunne innhente etterspurt informasjon. Mange av samarbeidsvirksomhetene og deltakerne i de faste nettverkene har stor innsikt og lang erfaring med å arbeide med minoritetsspråklige barn og unge. De gir derfor ofte godt kvalifiserte innspill når NAFO ber om synspunkter.

Samarbeidet på tvers av forvaltningsnivåer i Østfold måtte opphøre på grunn av problemer knyttet til bygningsmassen ved Glemmen videregående skole. Avtalen mellom Østfold fylkeskommune ble oppsagt i januar 2015, men partene skal komme

sammen for å utvikle en ny modell for samarbeid hvor vi bygger på de positive erfaringene vi har fra prosjektet. NAFO er invitert til å følge arbeidet videre.

Vesentlige avvik

Ingen

Oppgave 3.1.3.4: *Bidra i forsknings- og analyseoppgaver etter oppdrag fra direktoratet*

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har ikke fått forsknings- og analyseoppgaver fra direktoratet.

3.2 Senterspesifikke oppgaver

Oppgave
3.2.1. Utvikle pedagogiske ressurser til om arbeid med flerspråklighet og flerkulturalitet i barnehagen. En av ressursene skal rettes mot språktiltak for de barna som har særlig behov for styrking av norskferdigheter før skolestart.
3.2.2 I 2014 skal senteret utvikle støttemateriell til særskilt norskopplæring etter ordinær læreplan i norsk med tilpasninger for kommuner og skoler som velger dette.
3.2.3 Bistå direktoratet i arbeidet med revidering av læreplan i grunnleggende norsk og morsmål med tilhørende veiledninger
3.2.4 Justere eksisterende kartleggingsmaterieill til språkkompetanse i grunnleggende norsk, herunder gi materiellet et mer dekkende navn.
3.2.5 Bistå direktoratet i å utvikle nye kartleggingsprøver til læreplan i grunnleggende norsk

3.2.6	Utvikle og implementere kartleggings- og utredningsprøver på nye språk
3.2.7	Støtte kommuner / fylkeskommuner i arbeidet med implementering av reviderte læreplaner, kartleggingsmateriell og veiledninger i sektoren
3.2.8	Videreføre og videreutvikle Tema morsmål, inkludert de etablerte barnehagesidene (oppgavene er beskrevet i eget oppdragsbrev).
3.2.9	I tett samarbeid med direktoratet videreføre arbeidet med utredning og vurdering av nettbaserte og fleksible opplæringsmodeller, herunder videreføre utviklingsarbeidet innen fjernundervisning.
3.2.10	Bistå Udir med oppfølgingen blant annet oppdragsbrev 31-11 om strategi for informasjons- og veiledningsarbeid på minoritetsfeltet innen barnehage og grunnopplæring
3.2.11	NAFO skal også i 2014 bistå UH i satsingen «Kompetanse for mangfold 2013 -2017»
3.2.12	Utarbeide innholdet til en nettressurs om de nasjonale minoritetene
3.2.13	Følge opp Dronning Mauds Minne høgskoles videreføring av prosjektet Taterfolket – fra barn til voksen og bidra til planlegging av hva som skal skje med prosjektet fra 2015
3.2.14	Utføre oppgaver knyttet til det spesialpedagogiske feltet med PP-tjenesten i samarbeid med Statped.
3.2.15	Ha ansvaret for forvaltningen av stipendordningen for minoritetsspråklige lærere
3.2.16	Bistå Utdanningsdirektoratet i arbeidet med forvaltning av læremiddeltilskudd gjennom deltakelse i direktoratets faggruppe læremidler for minoritetsspråklige
3.2.17	Videreføre arbeidet med det tverrfaglige perspektivet i teknologi og design i samarbeid med Naturfagsenteret og Matematikksenteret

Oppgave 3.2.1: *Utvikle pedagogiske ressurser til om arbeid med flerspråklighet og flerkulturalitet i barnehagen. En av ressursene skal rettes mot språktiltak for de barna som har særlig behov for styrking av norskferdigheter før skolestart.*

Beskrivelse av aktivitet

Filmer

NAFO har i samarbeid med Snøball Film og Prestenga barnehage, NAFOs fokusbarnehage i Østfold, utviklet tre filmer à ca. 3 minutter. Målsetningen med filmene er å styrke barnehagelærernes kompetanse i å tilrettelegge for arbeid med flerspråklighet og flerkulturalitet, både i møte med 1-3 åringene i barnehagen og med tanke på å fremme de eldste flerspråklige barnas norskspråklige kompetanse. Vi ønsker å synliggjøre varierte og lekende arbeidsformer som kan inspirere til refleksjon og utvikling av praksis i egen barnehage.

Fokus i film 1: Bevegelse, sanger, rim og regler med 1-3 åringer

Fokus i film 2: Barnelitteratur og fortellinger med 5 åringer

Fokus i film 3: Lek og aktivitet/rollelek med 4-5 åringer

Filmene er ferdig produsert og vil bli publisert på NAFOs hjemmeside innen februar/mars 2015.

En nettbasert kompetanseutvikling

NAFO har startet arbeidet med å utvikle en ressurs for nettbasert kompetanseutvikling, både for barnehage og skole. En foreløpig tittel på ressursen er *Veier til språk*. For barnehagenivået vil fokuset være på arbeid med barnehagens språkmiljø og barns språk i et flerspråklig perspektiv. Vi tar utgangspunkt i Udires veileder *Språk i barnehagen – mye mer enn bare prat*. Vi vil publisere tekster, filmer, foredrag, litteraturtips osv. og strukturerer innholdet etter følgende punkter:

1: Holdninger til språk og flerspråklighet

Språk og helhetlig læring

Å lære flere språk, forhold mellom morsmål og norsk, språklig mangfold

2: Arbeid med barnehagens språkmiljø og barns språk

Bli kjent med barna og barnegruppa

Samarbeid med foreldre

Samtaler

Språk i lek og aktivitet

Barnelitteratur og fortellinger

Sanger, rim og regler

Utforsking av skriftspråk

3: Dokumentasjon og vurdering

Vurdering av språkmiljøet

Vurdering av barnas språktilegnelse
Overgang fra barnehage til skole

4: Rammer for arbeidet

Personalets språkkompetanse
Tospråklig assistanse
Tilskuddsordninger

Arbeidet er igangsatt men ikke fullført. Planlagt fullført våren 2015.

Veiledningsmaterieell for foreldre

Informasjonsheftet barn i flerspråklige familier er oversatt til fire nye språk og produsert i ny layout. Heftene er publisert på NAFOs hjemmesider og på NAFOs nettside Tema Morsmål. Vi har startet arbeidet med å lage lydfiler av informasjonsheftet på noen språk.

Film av flerspråklige fortellinger, sanger, rim og regler

NAFO har tidligere produsert flere flerspråklige fortellinger, der fortellingene fortelles parallelt på to språk. Fortellingene er publisert som lydfiler og som digitale bildebøker. Nå er to av fortellingene, som fortelles på persisk-norsk og tamil-norsk, filmet i en barnehage sammen med en fransk crèole sang, et persisk-norsk rim og en norsk regle. Filmen er produsert i samarbeid med Snøball Film og vil være klar for publisering i februar/mars 2015.

Filmer med sang og musikk på ulike språk

Det er igangsatt et arbeid med å filme barnehagebarn som synger sanger og forteller rim og regler på ulike språk. Planen er å engasjere sangere og musikere som kan synge sammen med barnehagebarn. Vi er i startfasen av dette arbeidet. Sangere, musikere og barnehager er kontaktet, og repertoar er under utarbeidelse.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Dette er tiltak som er gjennomført:

De tre filmene fra barnehage som synliggjør flerspråklighet og flerkulturalitet er ferdig produsert og vil bli publisert på NAFOs hjemmeside innen februar/mars 2015.

Informasjonsheftet barn i flerspråklige familier er oversatt til fire nye språk og produsert i ny layout. Heftene er publisert på NAFOs hjemmesider og på NAFOs nettside Tema Morsmål.

Filmen av flerspråklige fortellinger, sanger, rim og regler er produsert i samarbeid med Snøball Film og vil være klar for publisering i februar/mars 2015.

Dette er tiltak som fortsatt er under arbeid:

En nettbasert kompetanseutvikling med fokus på flerspråklig arbeid i barnehagen.
Filmer med sang og musikk på ulike språk.

Det er foreløpig vanskelig å si noe eksakt om effekten av de gjennomført tiltakene, da de enda ikke har blitt introdusert for barnehagefeltet. Den eneste nettbaserte ressursen som har blitt publisert, *Informasjonsheftet Barn i flerspråklige familier*, er en godt besøkt ressurs på nettsiden Tema Morsmål.
Ressursene er forankret i Rammeplan for barnehagens innhold og arbeidsmåter og i Utdanningsdirektoratets veiledere.

Vesentlige avvik

Noe av arbeidet har tatt lenger tid enn først antatt. Dette har bl.a. sammenheng med at det er mange involverte parter i arbeidet. Flere av tiltakene vil derfor ikke avsluttes før i løpet av 2015. Dette gjelder følgende tiltak:

- *En nettbasert kompetanseutvikling om flerspråklighet*
- *Veiledningsmaterieell for foreldre: Lydfiler av Informasjonsheftet Barn i flerspråklige familier på fire språk*
- *Filmer med sang og musikk på ulike språk*

Økonomi

Vi har i løpet av 2014 brukt kr. 287.000,-

Filmer x 3	Kr. 150.000,-
Film av flerspråklige fortellinger mm.:	Kr. 100.000,-
<u>Oversettelser av Informasjonsheftet</u>	<u>Kr. 37.000,-</u>
<u>Til sammen</u>	<u>Kr. 287.000,-</u>

Tiltak under arbeid, ikke utbetalt:

En nettbasert kompetanseutvikling	Kr. 200.000
Filmer av sang og musikk	Kr. 300.000,-
Andre tiltak:	
Film av fagperson	Kr. 100.000,-
<u>Lydfiler av Informasjonsheftet</u>	<u>Kr. 113.000,-</u>
<u>Til sammen</u>	<u>Kr. 713.000,-</u>

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Informasjonsheftet Barn i flerspråklige familier på NAFOs hjemmeside og på Tema Morsmål:

<http://nafo.hioa.no/barnehage/laeringsressurser/sprakarbeid/flerspraklig-arbeid/>

<http://www.morsmal.no/no/veiledning-til-foreldre/5135-informasjonsheftet-barn-i-flerspraklige-familier>

Oppgave 3.2.2: *I 2014 skal senteret utvikle støttmateriell til særskilt norskopplæring etter ordinær læreplan i norsk med tilpasninger for kommuner og skoler som velger dette.*

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har laget tre filmer om særskilt norskopplæring etter ordinær læreplan i norsk. En film fra barnetrinnet, en fra ungdomstrinnet og en fra videregående opplæring.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO vurderer at korte filmer er en god måte å vise god praksis på, og mener at oppgaven 3.2.2 er løst etter retningslinjer gitt fra Utdanningsdirektoratet. Effekter er det vanskelig å si noe om siden filmene ikke er ferdigstilt (ferdigstilles februar 2015).

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Filmene vil bli lagt ut på NAFOs hjemmesider så snart de er klare.

Oppgave 3.2.3: *Bistå direktoratet i arbeidet med revidering av læreplan i grunnleggende norsk og morsmål med tilhørende veiledninger*

Beskrivelse av aktivitet

NAFO avventer signaler fra Udir på videre arbeid med dette.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Ingen

Oppgave 3.2.4: *Justere eksisterende kartleggingsmaterieil til språkkompetanse i grunnleggende norsk, herunder gi materiellet et mer dekkende navn.*

Beskrivelse av aktivitet

NAFO avventer signaler fra Udir på videre arbeid med dette.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Ingen

Oppgave 3.2.5 *Bistå direktoratet i å utvikle nye kartleggingsprøver til læreplan i grunnleggende norsk*

Beskrivelse av aktivitet

NAFO avventer signaler fra Udir på videre arbeid med dette.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Ingen

Oppgave 3.2.6 *Utvikle prøver for kartlegging av leseferdighet og for utredning av leserelaterte ferdigheter på nye språk*

Beskrivelse av aktivitet

Det dreier seg om to verktøy: A) Det ene er leseprøver, *Kartlegging av leseferdighet* på forskjellige morsmål. B) Det andre gjelder kognitive, leserelaterte prøver som brukes til utredning, kalt *FLORO*.

Ad A) Leseprøvene fikk felles og forbedret utforming gjennom samarbeid med et designfirma, ble overført til PDF av NAFO, og lagt på nett med mulighet for tilgang etter forespørsel, våren 2014. Tilgangen styres fra NAFO (LB). Per desember hadde i underkant av 200 personer bedt om tilgang til prøvene på 15 morsmål. Det blir gitt informasjon om leseprøvene på kompetansehevings- samarbeids- og implementeringskurs for PPT, spesialpedagoger og tospråklige lærere.

Avtale om prøver og oversendelse av filer til tigrinja og litauisk ble gjort høsten 2014. Oversettelser og ordliste for litauisk ble sendt tilbake like før jul, 2014. Filer for leseprøver på tigrinja skal komme i løpet av månedsskiftet januar/februar.

Ad B) Lydfiler for instruksjoner og oppgaver på vietnamesisk, litauisk, tigrinja og bosnisk/kroatisk/serbisk ble spilt inn i lydstudio i 2014.

Lydfiler for FLORO ble lagt på nettet med egen, ikke søkbar adresse gjennom AV-avdelingen på HiOA ved semesterstart høsten 2014.

Noe utprøving av FLORO på tigrinja og thai i løpet av 2014. Kalibrering av Thai-resultater med 3 andre thailærere i ettertid. Arbeid med utvikling av FLORO på kurdisk sorani er startet og fortsetter i 2015.

Når det gjelder tilgangen til FLORO er den begrenset til dem som deltar eller har deltatt på kurs og har fått kursbevis. En kombinerer implementeringen ved også å gi kompetanseheving for førstelinjetjenesten (se under, og under punkt 3.2.15). I kursene er det lagt vekt på å få deltakere som er potensielle samarbeidspartnere.

Nytt kompetansehevings-, samarbeids- og implementeringskurs for førstelinjetjenesten (PPT og spesialpedagoger) og tospråklige lærere i Bergen, planlagt i vårhalvåret 2015, startet i høsthalvåret 2014. Starten ble forsinket pga lærerstreiken. 4 kursdager holdt for 45 tospråklige deltakere i Bergen. I desember: 55 påmeldte inkludert førstelinjetjenesten. Kurset fortsetter i 2015. Oppfrisknings- og innføringskurs for tospråklige lærere med kursbevis og lærere med nye språk i Trondheim og Stjørdal kommuner.ca 20 stk 5 dager i høstsemesteret i 2014. Tospråklige somalilærere har fått egne kurs tre dager i vårhalvåret pga mangel på tospråklige lærere på dette viktige språket.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Det er et mål at leseprøvene skal utvikles, sikres for, og implementeres i et systematisk kartleggingsarbeid i skolene. Skal en måle etter forespørselen etter dem, er den blitt stor. Det ble en forskjell på forespørselen etter leseprøvene da NAFO overtok å administrere fordelingen av dem. Etter at de er kommet på nett, har forespørselen økt ytterligere. Ved semesterslutt 2014 hadde i underkant av 200 brukere bedt om tilgang. Det kommer forespørsler fra skoler og voksenopplæringscentre fra alle deler av landet. Svenske brukere har også bedt om prøvene, men blir nå veiledet tilbake til SPSM og de svenske prøvene som er utarbeidet i samforstand med NAFO og etter mønsteret til prøvene på forskjellige morsmål.

Implementeringen av FLORO går ikke så raskt fordi bruken krever kursbevis. I Mjøs-distriktet arbeides det med å få forente rutiner og prosedyrer rundt samarbeidet og bruken av FLORO (Hamar kommune). I Rogaland foregår et samarbeid mellom et flerspråklig senter for barn og unge og Fylkeskommunen når det gjelder bruken av FLORO. Et oppfriskningskurs for dem som alt har kursbevis kombinert med et innføringskurs for tospråklige lærere som representerer nye språk, er etterspurt fra Rogaland. Etter forelesning for SEVU-PPT (Statped), er det kommet flere henvendelser med ønsker om kurs.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://nafo.hioa.no/fag/kartlegging/>

<http://nafo.hioa.no/grunnskole/kartleggingsverktøy/kartleggingsprover-pa-morsmal/>

<http://nafo.hioa.no/wp-content/uploads/2013/09/Kartlegging-av-elever-fra-språklige-minoriteter-på-forskjellige-morsmål.pdf>

<http://nafo.hioa.no/fag/ppt/>

<http://nafo.hioa.no/fag/ppt/floro/>

Oppgave 3.2.7 *Støtte kommuner / fylkeskommuner i arbeidet med implementering av reviderte læreplaner, kartleggingsmateriell og veiledninger i sektoren*

Beskrivelse av aktivitet

1. NAFO har holdt kurs i fylkeskommunale fagnettverk i Akershus, Aust-Agder, Buskerud og Rogaland om den midlertidig fastsatte nye læreplanen i norsk for elever i videregående opplæring med kort botid i Norge og vurdering etter den. Alle de videregående skolene i fylkene har vært representert på samlingene.
2. NAFO har holdt kurs om læreplanen i grunnleggende norsk og om kartlegging på seks regionale eller kommunale samlinger med utspring i våre nettverk. Ca 300 lærere har fulgt kursene.
3. Spørsmål knyttet til læreplaner og implementering av dem har vært diskutert på møte i NAFOs kommunale og fylkeskommunale skoleeiernettverk. Det var 64 deltakere på møtet som gikk over to dager i Larvik.
4. NAFO har deltatt i et kvalitetssikringsarbeid Hordaland fylkeskommune gjennomført i forhold til sine innføringskurs. En rådgiver fra NAFO har sittet i arbeidsgruppa som har utviklet modeller for fag- og timefordeling for innføringskursene (år 0) samt læreplaner på to nivåer i fem fag. Læreplanene ble utviklet våren 2014, og de piloteres på de åtte videregående skolene som har innføringstilbud i fylket skoleåret 2014-15.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Kursene om læreplanene i norsk for elever med kort botid og læreplanen i grunnleggende norsk har blitt godt mottatt av deltakerne. Det er fortsatt behov for faglig oppdatering knyttet til læreplanene, og skoler trenger også økt kompetanse for å foreta de valgene som må tas i forhold til læreplanen.

Evalueringen av de lokale læreplanene for innføringstilbud i Hordaland vil starte i mars 2015. NAFO vil delta i evalueringsarbeidet.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Det har ikke vært noen vesentlige avvik.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Presentasjoner og annet fra de kommunale og fylkeskommunale samlingene ligger på kommunale / fylkeskommunale interne nett. Læreplanen fra Hordaland vil ikke bli åpent tilgjengelige før skoleåret 2015-16.

Oppgave 3.2.8: Videreføre og videreutvikle Tema Morsmål, inkludert de etablerte barnehagesidene (oppgavene er beskrevet i eget oppdragsbrev).

Beskrivelse av aktivitet

Det har til sammen blitt produsert 1006 artikler på nettsidene i løpet av 2014. De er fordelt slik på de ulike språkkredaksjonene: Arabisk 84, dari 68, kurdisk sorani 90, litauisk 81, norsk 103, persisk 109, polsk 64, russisk 91, somali 53, tamil 57, thai 95, Tigrinja 39, tyrkisk 35 og urdu 37. Artiklene som er publisert inneholder konkrete undervisningsopplegg, relevante artikler eller veiledningsmaterieell til barnehage og skoler.

Produksjon av læringsressurser og lignende på Tema Morsmål.

Naturfagsbok på nett: Det er igangsatt arbeid med å utvikle en naturfagsressurs på flere språk. Forfatter og illustratør er avtalt. Det er utarbeidet et kravspesifikasjon som vedlegges anbud for teknisk løsning.

Flerspråklige verb: Det er igangsatt arbeid med å lage en nettressurs med flerspråklig verb. Målsetningen med ressursen er å styrke verbinnlæring på flere språk. Nettstedet skal ha egen URL, men driftes og eies av NAFO/ Tema Morsmål. Det er produsert lydfiler og filmsnutter til ressursen. Arbeidet er i slutfasen.

Ny animasjon til den flerspråklige fortellingen «Ansa og Bansa».

Det er inngått avtale med animatør. Det er innhentet barnetegninger fra ulike barnehager og skoler. Arbeidet er i slutfasen.

Veiledninger til Bildetema, LEXIN og Matematikkbegreper:

Det er utviklet og oversatt veiledninger til ressursene og publisert på alle språksidene. Veiledningene tar for seg hva, hvordan og hvorfor de ulike ressursene kan brukes.

Ressursknappen Veiledning til foreldre: Det er utviklet en egen ressurs som retter seg mot foreldre. Her er det publisert fem hefter: *Informasjonsheftet barn i flerspråklige familier*. Heftet er oversatt til 5 nye språk og er nå tilgjengelig på 18 språk. Alle oversettelsene har fått samme layout som den norske utgaven. Fire hefter på 23 ulike språk som gir foreldre tips og idéer til hvordan de kan støtte sine barns utvikling i lesing, skriving og matematikk. To hefter fra førskolealder til 2. trinn på skolen og to fra 3.- 6. trinn på skolen. Heftene er laget av Utdanningsdepartementet i Victoria, Australia. De er oversatt til norsk og tilpasset norske forhold.

Utvikling av nye flerspråklige fortellinger: Det er gjort avtale med Fortellerhuset om produksjon av fire nye flerspråklige fortellinger som skal fortelles på følgende fire språk, kombinert med norsk: Arabisk, kurdisk sorani, polsk og somali. Det vil til sammen bli 16 nye filmer og lydfiler med flerspråklige fortellinger. Arbeidet med åtte av filmene og lydfilene er i slutfasen og de åtte siste vil bli levert i løpet av våren 2015. Det er også inngått kontrakt med en barnebokforfatter-student om utvikling av en flerspråklig digital bildebok for barn, med både en fortellerstemme, musikk, illustrasjoner. Manus er levert. Arbeidet vil avsluttes våren 2015.

Lydfiler på barnehagesidene: Arbeidsgruppa for barnehagesidene har produsert seks lydfiler med fortellinger på følgende språk: Arabisk, litauisk, persisk, somali og tamil. Fortellingene er oversatt til norsk og det er planlagt produksjon av lydspor også på norsk.

Utvikling av informasjon om videregående opplæring på Tema Morsmål:

Det er lagt inn egen videregående meny på Tema Morsmål, her er det publisert artikler med informasjon om videregående opplæring, samt henvisning til nyttige læringsressurser på vgs. Det er påbegynt arbeid med å innhente konkrete undervisningsopplegg for videregående.

Referansegruppe:

NAFO har videreført referansegruppe for Tema Morsmål bestående av skolelederne i samarbeidskommunene (med språkredaksjoner) og prosjektledelsen fra NAFO. Referansegruppen har hatt to møter i løpet av året; i Hamar 4. september og i Sandnes 21. november. På disse møtene ble det redaksjonelle arbeidet, spredning av informasjon om nettsiden, fremtidige prosjekter og planer og inngåelse av kontrakter for 2015 drøftet.

Markering av morsmålsdagen 21. februar:

NAFO samarbeidet med Det flerspråklige biblioteket (DFB), Leser søker bok og MultiLing Senter for flerspråklighet om prosjektet Morsmålsdagen 2014. Det ble arrangert ca. 200 lokale markeringer av morsmålsdagen over hele landet, både i barnehager, på skoler, bibliotek, fengsel, eldrecenter mm. DFB sendte ut flerspråklige bokpakker, lydbøker, utstillinger og diverse materiell til alle arrangementene. I tillegg ble det arrangert en feiring på Litteraturhuset i Oslo. Første del av dagen var for barn og andre del for voksne, med til sammen rundt 350 deltagere. Prosjektet har etablert en egen nettside og egen logo: www.morsmalsdagen.no.

Møter med skolelederne og språkredaksjonene

NAFO har gjennomført fysiske møter eller nettmøte/telefonmøter med alle skoleledere og språkredaksjoner, der kontrakter og arbeidet med sidene er gjennomgått. Arbeidsgruppa for barnehage er videreført. Gruppen har avholdt tre møter.

Samarbeids- og planleggingsmøte med Skolverket i Stockholm.

NAFO hadde samarbeidsmøter med Skolverket/Tema modersmål den 24. januar og 4. juni. Tema på møtene var veiledninger til felles flerspråklige resurser (så som Bildetema og Lexin), våre respektive nettsteder, samt planlegging av samarbeidskonferansen 2014.

Styrking av samarbeidet med Sverige

NAFO har videreført arbeidsgruppa mellom Tema Morsmål og Tema Modersmål. Arbeidsgruppen består av 3 redaktører fra hvert land, samt 2 fra prosjektgruppa. Gruppen hadde samarbeidsmøte i Stockholm 26.-27. august, der det pedagogiske arbeidet som skulle gjennomføres på samarbeidskonferansen ble forberedt og planlagt.

Prosjektlederne for Tema Morsmål og Tema Modersmål har samarbeidet om å presentere de to nettsidene på en workshop på den andre internasjonale konferansen for "Heritage/Community Languages» i Los Angeles, USA den 7. mars.

Workshop for alle språkredaksjonene:

Det ble gjennomført en todagers workshop i Oslo for alle språkredaksjonene. Hovedtema på workshopen var didaktisk og pedagogisk utvikling av artikler på språksidene, og integrering av LEXIN, BILDETEMA, Matematikkbegreper og Flerspråklige fortellinger, i undervisningsopplegg på sidene. I tillegg ble det lest inn lydfiler til en ny nettressurs som er under utarbeidelse: Flerspråklige verb.

Etablering av nye redaksjoner:

NAFO inngikk i mars 2014 en kontrakt med Lillehammer kommune om etablering av Tigrinja-redaksjon på Tema Morsmål. I tillegg engasjerte vi i februar 2014 en ny redaktør for Tema Morsmåls tyrkiske sider.

Konferanse for Tema Modersmål og Tema Morsmål:

NAFO var i år arrangør av den årlige samarbeidskonferansen for redaksjonene og skolelederne fra både Sverige og Norge. Konferansen ble holdt i Hamar 3.- 5. september, med 86 deltagere. Fokuset var utvikling av veiledninger til tre av sidenes ressurser; Bildetema, Lexin og Matematikkbegreper. Veiledningene ble produsert, oversatt og publisert på samtlige språksider på begge nettstedene. Arbeidsgruppa for barnehage hadde en egen workshop med fokus på utvikling av nye lydfiler med fortellinger på ulike morsmål.

Nasjonal konferanse:

Det ble avholdt en nasjonal morsmålskonferanse i Sandnes 20. og 21. november. Den første dagen var felles for alle og dag to var språkvis konferanser (persisk/dari, polsk, russisk, somali, tamil, arabisk, urdu, litauisk, thai, tigrinja og kurdisk sorani). På konferansen var det ca. 330 deltakere. Det var også deltakere fra Sverige. Fokus på den første dagen var pedagogisk praksis. Se lenke for mer informasjon om konferansen.

Integrere LEXIN i Tema Morsmål som støtte for tospråklig fagopplæring

Det er utarbeidet og publisert veiledninger til LEXIN. Veiledningene er oversatt til alle språk og publisert på alle språksider. Det er avholdt samarbeidsmøte med Utdanningsdirektoratet og Uni Research Computing om hvordan Tema Morsmål kan bidra til videreutvikling av LEXIN. Alle redaktører har fått i oppdrag å implementere LEXIN i ulike undervisningsopplegg/artikler som blir publisert på respektive språksider.

Oppgradering av publiseringsverktøyet

Publiseringsverktøyet for Tema Morsmål er i inneværende år blitt oppgradert fra Joomla 2.5 til Joomla 3.0. I forbindelse med overgangen til Joomla 3.0 har det blitt laget nye veiledningshefter i bruk av verktøyet for språkredaksjonene.

Innkjøp av nytt utstyr

Det har ikke blitt kjøpt nytt utstyr i 2014.

Kommunikasjonsverktøy

Det er kjøpt inn 10 lisenser for Adobe Connect, fem lisenser for Norge og fem lisenser for våre samarbeidspartnere i Sverige. Kommunikasjonsverktøyet brukes i kontakt med ulike samarbeidsredaktører, og for å ha mulighet til tett oppfølging med de ulike språkredaksjonene og teknisk brukerstøtte for dem.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Tema Morsmål har i tidsrommet 1. januar til 31. desember 2014 hatt 125 664 besøkende på nettsiden, med totalt har 558 816 sidevisninger. Dette gir et gjennomsnitt på ca. 10.472 besøk per måned. Totalt har det vært 232 529 økter med 2,40 sider per økt og en gjennomsnittlig økt varighet på ca. 2:25 minutter. Antall besøkende på Tema Morsmål har med andre ord økt betraktelig i 2014, sammenlignet med tallene fra 2013. (I tidsperioden 1. januar 2013 – 31. desember 2013 hadde Tema Morsmål 89 593 besøkende, dvs. ca., 7466 besøk per måned.)

Besøk på Tema Morsmåls 13 språksider har økt betraktelig i 2014, sammenlignet med tallene fra 2013. Nedenfor presenteres besøkstall på Tema Morsmåls 13 språksider, med tilsvarende tall fra 2013 i parenteser. Polsk 12622 (9998), somali 7368 (5688), russisk 6522 (5754), tamil 5495 (3525), arabisk 9026 (3039), tyrkisk 2445 (2277), litauisk 5226 (2029), thai 3253 (1779) persisk 4665 (1678) dari 4088 (1434), kurdisk sorani 3418 (1314), urdu 2067 (958) og tigrinja 5281 (----). Disse tallene, kombinert med tall som viser at det er langt færre brukere i helgene, tyder klart på at språksidene er godt brukt av tospråklige assistenter og tospråklige lærere i ukedagene.

Tema Morsmål besøkes hovedsakelig av brukere i Norge og Sverige, men vi har også en viss andel av brukere fra land der Tema Morsmålspråkene er representert: Iran, Polen, Afghanistan, Russland, Thailand, Tyrkia, Afghanistan, Pakistan og India.

NAFO vurderer den jevne økningen av brukere av Tema Morsmål å være i tråd med våre målsetninger for 2014. Beskrivelse av aktiviteter i 2014 ovenfor viser til at det er flere tilgjengelige læringsressurser på nettstedet. Gjennom NAFOs og Tema Morsmåls nettverk i ulike kommuner har det vært gjennomført aktiviteter som bidrar til økt kjennskap til morsmålets betydning for språkutvikling og til at rekordmange institusjoner deltok i markeringen av morsmålsdagen 2014. Gjennom våre nettverk har det blitt spredd informasjon om våre nettressurser og forankret en forståelse for nettstedet Tema Morsmål. Gjennom arbeidsgruppen for barnehages arbeid på Tema Morsmål, har NAFO vært med på å styrke språkstimulerende tiltak i barnehagen for flerspråklige barn. Og gjennom arbeidet og publisering av artikler på nettstedets språksider har redaktørene i tett samarbeid med NAFO utviklet læringsressurser i og på morsmål, og spredd informasjon i sine nettverk. I løpet av 2014 har artikler på Tema Morsmål i større grad enn tidligere år blitt gjennomgående tospråklige. Aktivitet beskrevet ovenfor om jevnlig kontakt med redaksjoner, skoleeiere og kommuner sørger for kvalitetssikring og utvikling av innhold på Tema Morsmål. Gjennom samarbeid med Skolverket i Sverige og Tema Modersmål har våre redaktører fått økt kompetanse til å produsere gode artikler i og på morsmål og i å skille mellom ulike former for artikler og ressurser de publiserer. Vi vurderer samarbeidet med Skolverket og Tema Modersmål som svært verdifullt. Vi har en meget fruktbar faglig dialog som bidrar til en stadig utvikling av sidene.

Vesentlige avvik

Ingen vesentlige avvik fra planer og budsjett.

Lenker til tilleggsdokumentasjon:

Nettsiden: www.morsmal.no

Morsmålsdagen:

1. <http://www.morsmalsdagen.no/>
2. <http://morsmal.no/no/3900-markering-av-morsmalsdagen-elingsrud-skole>
3. <http://morsmal.no/no/3863-ila-skole-morsmalsdag>
4. <http://morsmal.no/no/3838-markering-av-morsmalsdagen-pa-fbu-sandnes-kommune>
5. <http://morsmal.no/no/3832-morsmalsdag-pa-hagalokka-skole>

Samarbeidskonferanse med Tema Modersmål: <http://morsmal.no/no/4688-samarbeidskonferanse-for-tema-morsmal-og-tema-modersmal>

Nasjonal konferanse: <http://morsmal.no/no/konferanser2/5193-nasjonal-tema-morsmalskonferanse-2014-3>

Oppgave 3.2.9: *I tett samarbeid med direktoratet videreføre arbeidet med utredning og vurdering av nettbaserte og fleksible opplæringsmodeller, herunder videreføre utviklingsarbeidet innen fjernundervisning.*

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har samarbeidet tett med direktoratet om utviklingsarbeid innenfor fleksible opplæringsmodeller, og det er laget en plan for pilotering av fleksibel opplæring.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO har løst de fortløpende oppgavene som er blitt gitt etter Udirs retningslinjer. Effektene er et godt forarbeid som kan danne grunnlag for å utvikle og pilotere fleksibel opplæring.

Vesentlige avvik

Alle midler gitt til fleksibel opplæring i 2014 er ikke benyttet, fordi tiltaket ikke er iverksatt og vi avventer videre oppdrag fra Utdanningsdirektoratet.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Ingen

Oppgave 3.2.10: *Bistå Udir med oppfølgingen blant annet oppdragsbrev 31-11 om strategi for informasjons- og veiledningsarbeid på minoritetsfeltet innen barnehage og grunnopplæring*

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har bistått Utdanningsdirektoratet under utforming av strategi for informasjons- og veiledningsarbeid på minoritetsfeltet (31-11) og med gjennomføring av oppdragsbrev 39-11 og 30-12 om innføringstilbud. NAFO har bistått Utdanningsdirektoratet i utarbeidelse av veiledning for innføringstilbud og i beskrivelsen av eksempler i eget dokument. NAFO avventer ytterligere føringer for gjennomføring av strategien.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO har fått positive tilbakemeldinger på veilederen som er utarbeidet, men det er ikke foretatt systematisering av erfaringene. Det er for tidlig å si noe om effekten av veilederen og eksempelsamlingen.

Vesentlige avvik

Ingen

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://nafo.hioa.no/>

Oppgave 3.2.11 *NAFO skal også i 2014 bistå UH i satsingen «Kompetanse for mangfold 2013 -2017»*

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har:

- deltatt på fem samlinger i regi av Udir med Fylkesmenn og UH-sektor for å informere om NAFO og NAFOs rolle i satsingen (22.mai, 6.,7.,10.og 21. oktober)
- bistått Høgskolen i Østfold med forelesning i Eidsberg kommune (12. og 19. november)
- informert om NAFO og vårt arbeid på samling i regi av Fylkesmannen i Sør-Trøndelag (9.desember)
- deltatt på møter i ressursgruppe før denne ble avviklet (4.januar, 18.september)
- hatt møter med Udir. for videre arbeid (20.juni, 27. august)
- bidratt med innhold til nettressurs knyttet til satsningen. Ett eksempel: overgang barnehage skole

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO mener UH-sektoren kan etterspørre og nyttiggjøre seg NAFOs kompetanse i større grad.

Vesentlige avvik

Ingen

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://www.udir.no/Barnehage/Stotterressurser/Overganger/Samarbeid-og-sammenheng-mellom-barnehage-og-skole-for-barn-med-flerspraklig-bakgrunn/>

Oppgave 3.2.12: *Utarbeide innholdet til en nettressurs om de nasjonale minoritetene*

Beskrivelse av aktivitet

Det er utviklet nettbasert materiell for hver av de nasjonale minoritetene, samt for nasjonale minoriteter generelt. Det ble opprettet kontakt med Kulturrådet og museene med ansvar for de nasjonale minoritetene før arbeidet med materialet startet.

Det er laget undervisningsopplegg som kan brukes i skoler, tilpasset henholdsvis barnetrinnet og mellomtrinnet, og opplegg til bruk i barnehager. Oppleggene er knyttet til digitale fortellinger/korte filmer for hver av minoritetene.

Materialet inneholder lenker til mer informasjon til blant annet museenes egne nettsider. Organisasjonene for minoritetsgruppene har vært konsultert og fått uttale seg om materialet. Udir har vært en nær samarbeidspart underveis i utviklingen av oppleggene. Materialet er samlet i nettressursen minstemme.no

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Senteret vurderer at det er stort behov for kunnskap om nasjonale minoriteter hos pedagogisk personale i skoler og barnehager og hos barn/elever. Nettressursen er fremdeles ikke lansert, og det er vanskelig å vurdere i hvilken grad materialet når fram og tas i bruk i barnehager og skoler.

Vesentlige avvik

Materialet ble levert to uker etter fristen etter avtale med Udir. Deler av materialet er av en sensitiv karakter, i den forstand at det er relativt store uenigheter innad i minoritetsgruppen. Det har derfor vært nødvendig å være i tett dialog med organisasjoner, aktuelle institusjoner, museer og Udir om hvordan disse delene av materialet skulle presenteres. Opplegg som handler om kvensk og finsk språk ligger til vurdering hos Udir. Dette publiseres etter godkjenning og klarering fra Udir. Nettstedet, *Minstemme*, arbeider med å lage undersider i presentasjonen på nett. NAFO og Udir avventer dette arbeidet før nettressursen lanseres for barnehager og skoler.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

http://minstemme.no/tema/n_m

Oppgave 3.2.13: *Følge opp Dronning Mauds Minne høgskoles videreføring av prosjektet Taterfolket – fra barn til voksen og bidra til planlegging av hva som skal skje med prosjektet fra 2015*

Beskrivelse av aktivitet

Fagerlund skole i Ringsaker kommune har under veiledning av Dronning Mauds Minne (DMMH) gjennomført et toukers prosjekt med vekt på håndverkstradisjoner. Det har vært kontakt med noen av de tidligere deltakende barnehagene. Disse har lagt oppleggene inn som en del av ordinær drift.

DMMH har gjennomført opplæring av museumsansatte i dramaopplegg ved Glomdalsmuseet. Skoler har deltatt i oppleggene. Halden historiske samlinger ble invitert til tilsvarende opplæring, men har ikke hatt anledning til å delta. DMMH har informert om dramaoppleggene ved Glomdalsmuseet i møte med Kulturrådet og de øvrige museene med ansvar for de nasjonale minoritetene. Flere museer er interesserte i denne typen tilnærming til formidling og ønsker mer informasjon, eventuelt kurs. DMMH har laget veiledningshefter for skole om kunst og håndverk og bruk av drama. Disse er lagt ut på nett. DMMH er i gang med arbeidet med kurspakker. Disse leveres NAFO innen juni 2015.

Det har vært samtaler mellom NAFO og Udir om aktiviteten i 2015. Det har vært et møte med DMMH, NAFO og Udir der veien framover ble diskutert, samt to møter med DMMH og NAFO. Ulike løsninger er til vurdering, blant annet å knytte arbeidet enda tettere opp mot museer. Det vurderes også å innlede samarbeid med Høgskolen i Hedmark.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO vurderer at deltakende skoler og barnehager er tilført mye kunnskap om Romanifolket/taterne, og at dette arbeidet har en god overføringsverdi til generelt holdningsskapende arbeid knyttet til fordommer og rasisme. Glomdalsmuseet har vurdert dramaoppleggene som så verdifulle at de nå legger inn disse tilbudene som faste aktiviteter to ganger i året.

Det er imidlertid stadig en utfordring å nå skoler og barnehager med oppleggene. Informasjonen ligger tilgjengelig på nett og NAFO benytter sine nettverk til videreformidling.

Vesentlige avvik

Det var et mål at flere museer skulle ta i bruk dramaopplegg utviklet av DMMH. DMMH har informert om dette, flere er interessert, men arbeidet er ikke i gang.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://www.tater-romani.info/>

<http://nafo.hioa.no/om-nafo/nafos-prosjekter/taterfolket-fra-barn-til-voksen/>

Oppgave 3.2.14: *Utføre oppgaver knyttet til det spesialpedagogiske feltet med PP-tjenesten i samarbeid med Statped.*

Beskrivelse av aktivitet

De sentrene som har fått utvidet sitt samarbeid med PPT ut fra sine mandater, fikk en tredelt tilleggsoppdrag ut fra mandatet/oppgaven: *Vurdere eksisterende veilednings- og kartleggingsmateriell, komme med behov for nytt materiell og opprette hjemmesider med informasjon til PPT.* Det gjaldt Lesesenteret, Læringsmiljøsentret, Matematikksenteret og NAFO. Sentrene har hatt tre felles møter hos Utdanningsdirektoratet og flere interne møter hver for seg. På ett av fellesmøtene var Statped representert. NAFO har etter møtet der Statped var representert, deltatt på et møte for å planlegge presentasjoner og innlegg på en såkalt SEVU-PPT konferanse for 200 PP-ledere (Strategi for etter- og videreutdanning i PPT 2013 – 2018.) NAFO ble presentert 15.10.2014, og et innlegg holdt av NAFOs medarbeider 16.10. Presentasjoner, forelesning og et intervju i etterkant ble tatt opp på video. To av disse ligger på Statpeds og NAFOs hjemmesider. Forelesningen skal legges ut med det første.

NAFO har opprettet en lenke til en side for PPT på sin hjemmeside, der det står en liste over veilednings- og kartleggingsmateriell beregnet på flerspråklige barn, unge og voksne. Videre er det levert et notat til Udir der det er spesifisert behov for ytterligere materiell. NAFO skisserte der et samarbeid med andre institusjoner for å lage materiell tilpasset flerspråklige barn og unge.

Når det gjelder kurs for PPT, se kompetansehevings-, samarbeids- og implementeringskurs under implementering verktøyet FLORO, punkt 3.2.6.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO har oppfylt mandatet i tilleggsoppdraget. Udir har fått oversikt og melding om behov for ytterligere materiell, og det er laget en hjemmeside med lenker og informasjon for PPT. Når det gjelder det generelle samarbeidet, var innlegget på SEVU-PPT vellykket i den forstand at evalueringene ga positive tilbakemeldinger på alle punkter, og det har vært positive kommentarer til videoene som er lagt ut. Flere kontorer og instanser har tatt kontakt med NAFO i ettertid.

Vesentlige avvik

Ingen

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://nafo.hioa.no/fag/ppt/>

<http://nafo.hioa.no/fag/ppt/materiell/>

<http://nafo.hioa.no/fag/ppt/ressurser-for-ppt/>

Oppgave 3.2.15: *Ha ansvaret for forvaltningen av stipendordningen for minoritetsspråklige lærere*

Beskrivelse av aktivitet

Årlig utlyses stipend til minoritetsspråklige lærere for utdanning som gir formell kompetanse for undervisning i skolen. NAFO forvalter stipendordningen i samarbeid med skoleeierne. Minoritetsspråklige lærere uten formell kompetanse for undervisning i skolen kan innvilges stipend for å gjennomføre utdanning som fører fram til godkjent formell kompetanse for undervisning i skolen. Tilbudet gjelder lærere som underviser på andre morsmål enn norsk, samisk, dansk, svensk, engelsk, fransk og tysk.

Stipend kan innvilges for å gjennomføre studier som tilfredsstillende krav til utdanning for personer som skal tilsettes i undervisningsstilling. Dette omfatter for eksempel videreutdanning med sikte på å få godkjent allmennlærer- eller faglærerkompetanse – for eksempel påbygging til en tospråklig bachelorgrad. Stipendordningen omfatter ikke påbygging på allerede godkjent lærerutdanning, bortsett fra BA-graden for faglærer i morsmål – som kan bygges opp til ordinær faglærerutdanning i ulike andre fag enn morsmål eller til grunnskolelærer. Hvert enkelt stipend er på kr 100 000 for 60 studiepoeng eller kr 50 000 for 30 studiepoeng. Stipendet er personlig og i utgangspunktet skattepliktig. Dersom videreutdanningen ikke gjennomføres, skal stipendmidlene tilbakebetales.

Søknad om stipend skal rettes til skoleeier, det vil si kommunen, fylkeskommunen eller privatskoleeier, via skolens ledelse innen 15.mars hvert år. Det er skoleeier som prioriterer og innstiller søkere og sender søknad til NAFO innen 15.april hvert år. Før utgangen av mai, får skoleeierne svar på sine søknader om stipendmidler fra NAFO, og det er skoleeiers plikt å informere sine stipendsøkere om utfallet. Skoleeierne rapporterer i løpet av høstsemesteret for hver stipendmottaker de har fått tilsagn for, og sender deretter faktura på tilsagnsbeløpene, som eventuelt blir justert etter rapporteringen i løpet av høsten til NAFO innen 1.desember.

Pr.31.desember 2014 er det gitt tilsagn for 2014 på en samlet sum på kr. 6.119.987- til 103 stipendmottakere hos 49 skoleeiere

Pr.31.desember 2014 er det gitt framtidige tilsagn for årene
2015: kr.3.375.000 - til 54 stipendmottakere hos 31 skoleeiere
2016: kr.1.650.000 - til 25 stipendmottakere hos 16 skoleeiere
2017: kr. 250.000 - til 3 stipendmottakere hos 3 skoleeiere

Det totale tallet for innrapporterte fullførte utdanninger i perioden 2004 –31.desember 2014 er 401 (hvorav 40 sluttrapporter er kommet inn i løpet av 2014)

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO vurderer det som tilfredsstillende at det i en 10-årsperiode er 401 fullførte utdanninger, et snitt på i overkant av 40 per år.

Vesentlige avvik

NAFO hadde i utgangen av 2014 kr 4 057 000 i ubenyttede midler til stipend.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Informasjon om stipendordningen på NAFOs hjemmeside: <http://nafo.hioa.no/fag/stipend/>

Oppgave 3.2.16: *Bistå Utdanningsdirektoratet i arbeidet med forvaltning av læremiddeltilskudd gjennom deltakelse i direktoratets faggruppe læremidler for minoritetsspråklige*

Beskrivelse av aktivitet

To medarbeidere fra NAFO inngår i Utdanningsdirektoratets faggruppe for læremidler for minoritetsspråklige. Medlemmene har bidratt med innspill til Utdanningsdirektoratet i samsvar med gruppens mandat. (Se Mandat nedenfor og vedlegg 1: «Tilpasning av læremidler for minoritetsspråklige elevers behov» under *Lenker*). Det har vært gjennomført 2 møter i gruppen (7.02 og 22.10.). NAFO bidrar også når det gjelder prioritering og fordeling av midler i henhold til søknader fra ulike læremiddelprodusenter til Utdanningsdirektoratet (3.- 4.09.).

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO anser deltakelse i faggruppen som viktig for å sikre punktene i mandatet. NAFO skal videre bidra til å spre informasjon om læringsressursene gjennom sine nettsider og nettverk. På NAFOs hjemmeside under *fagfeltet* og under de enkelte nivåene, er det lenker til læremidler og oversikter over læremidler, enten under en lenke kalt *lenker*, under termen *språklige ressurser*, eller termen *læringsressurser*:

<http://nafo.hioa.no/fag/lenker/>

<http://nafo.hioa.no/barnehage/lenker/>

<http://nafo.hioa.no/grunnskole/lenker-2/> <http://nafo.hioa.no/videregaende/laeringsressurser/sprakressurser-for-videregaende/>

På Tema Morsmål er MINO fremhevet og lett tilgjengelig.

<http://www.morsmal.no/no>

NAFO informerer også om læremidlene på ulike forelesninger og nettverksmøter i fylkene. NAFO ser det også som viktig for egen virksomhet at medarbeiderne opparbeider seg kompetanse og nettverk gjennom deltakelse i dette arbeidet. Det kan gi synergieffekter overfor andre satsninger NAFO har, som NAFOs egen nettside, Tema Morsmål, i tillegg til et eventuelt videre arbeid med å utvikle fleksibel opplæring.

Vesentlige avvik

Ingen.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

http://www.udir.no/Upload/skoleutvikling/Laremiddel/Vedlegg_minoritetsspraaklige_kunngjoering_2014.pdf?epslanguage=no

Mandat for Utdanningsdirektoratets faggruppe for læremidler for minoritetsspråklige

- Gjennomføre oppdrag på vegne av Utdanningsdirektoratet
- Delta i arbeid med tilskuddsforvaltning (kunngjøringer, søknadsbehandling, oppfølging av prosjekter)
- Melde behov på vegne av målgruppe
- Delta i informasjons- og veiledningsoppgaver
- Delta i planarbeid
- Ved behov bidra i forsknings-/evalueringsoppdrag

Oppgave 3.2.17: *Videreføre arbeidet med det tverrfaglige perspektivet i teknologi og design i samarbeid med Naturfagsenteret og Matematikksenteret*

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har hatt tre møter med Naturfagsenteret om samarbeid, og har deltatt som observatør i klasserom i forbindelse med prosjektet *Leserøtter og forskerføtter*. NAFO har hatt to møter med Matematikksenteret om samarbeid og informasjonsutveksling. NAFO avventer tilbakemelding på et samarbeid knyttet til *Teknologi og design*.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Ikke påbegynt

Vesentlige avvik

Ingen

4. Styring og kontroll i virksomheten

NAFO er, som nevnt innledningsvis, underlagt styringen ved Høgskolen i Oslo og Akershus hva gjelder administrative spørsmål og den daglige drift av senteret. HiOA har arbeidsgiveransvaret for de ansatte ved senteret, og de ansatte ivaretas av velferdsordninger, administrativ støtte og bistand fra bl. annet IKT-avdeling og HR-avdeling. HR-avdelingen bistår i ansettelsesprosesser og økonomiavdelingen bistår med ekspertise i budsjettarbeid og –rapportering.

I faglige spørsmål forholder NAFO seg til Utdanningsdirektoratet, som gir oppdragsbrev, følger opp gjennomføringen av oppdragsbrevene og ellers godkjenner planer og budsjett. Udir bestemmer og overfører økonomiske rammer. NAFOs aktivitet styres gjennom oppdrag og budsjett, i henhold til Udirs ønsker om hva senteret skal arbeide.

Senterleder vurderer styring og kontroll av senteret som godt ivaretatt, både av gode rutiner for oppfølging av avdelingen ved HiOA, og gjennom tett oppfølging både gjennom møter og rapportering til Utdanningsdirektoratet.

Oppnåelse av fastsatte mål og resultatkrav

I oppdragsbrev og årsplaner (godkjent av Udir) gis fastsatte mål med forventede resultater. Ved NAFO følges oppdragsbrevet og årsplanene tett opp gjennom året av leder og de ansatte som har fått de ulike arbeidsoppdragene. Dette gir muligheter til å endre tiltak for å sikre bedre måloppnåelse og for å sette inn ekstra tiltak om nødvendig. Som beskrevet under kapittel 3 i denne rapporten kan NAFO vise til høy grad av mål- og resultatoppnåelse.

Er ressursbruken effektiv

En stor del av NAFOs budsjett går til ansattes lønninger. Det kan dermed sies at NAFOs viktigste ressurs er de menneskelige. NAFO har gjennom hele sin virksomhetsperiode lagt stor vekt på høy og bred kompetanse blant de ansatte. For på best mulig måte å løse samfunnsmessige oppgaver gitt i mandat og oppdrag, har senteret målrettet gått inn for å ansette personer med erfaringsmessig bakgrunn fra hele opplæringsfeltet: barnehage, grunnskole, videregående opplæring, voksenopplæring, UH-sektoren og PPT. De ansatte har arbeidserfaring som lærere, ledere, veiledere, rådgivere og fra forvaltningen i barnehage- og skolesektoren. Likeledes er den teoretiske og formelle kompetansen til de ansatte vektlagt, og favner fagområdene senteret berører i sitt samfunnsoppdrag. Alle ansatte har minimum masternivå innenfor fagområdene migrasjonspedagogikk, flerkulturell pedagogikk, norsk som andrespråk, norsk og nordisk, spesialpedagogikk, psykologi for å nevne de viktigste.

Gjennom bred og høy kompetanse sikres det at de ansatte har forståelse for gitte arbeidsoppgaver og at disse løses med forståelse og høy grad av effektivitet. Gjennom organisering av grupper som samarbeider om måloppnåelse innenfor ulike oppdrag, sikres også kvalitet gjennom felles løsningsorientering, stadig evaluering og et godt, felles lærings- og

utviklingsmiljø. Det legges framdrift- og milepælsplaner for alle prosjekter og oppdrag, og det rapporteres til leder på måloppnåelse og eventuelle avvik i fastsatte møter. Alle leverer skriftlige rapporter en gang per halvår på fordelte arbeidsoppdrag.

Noen oppdrag og tjenester kjøper NAFO av eksterne samarbeidspartnere. Dette dreier seg om oppgaver NAFO selv ikke kan løse eller oppgaver NAFO kjøper for å overholde frister gitt av Udir. Eksempler kan være oversettelse av læringsressurser til ulike språk, illustrasjoner til flerspråklige fortellinger, språkredaksjoner til nettstedet Tema Morsmål, animasjon av flerspråklige eventyr, tekniske løsninger til publisering av læringsressurser, for å nevne noen. Regler gitt av HiOA for anskaffelse og kjøp av tjenester følges, og gjennom dette sikres både anskaffelse av best kvalitet og best pris.

Overholdes lover og regler

Ved ansettelser informeres det om hvilke offentlige lover og regler den ansatte er underlagt: Arbeidsavtale og tilsettingsforhold i forhold til *Tjenestemannsloven*, taushetserklæring i henhold til *Forvaltningsloven (§13)*, videre gjelder *Arbeidsmiljøloven*, *Offentlighetsloven* og *Ferieloven* for å nevne de mest sentrale. De ansatte omfattes også av *Universitets- og høyskoleloven (spes. Kap.11)*. De ansatte ved NAFO følges opp tett av leder og det er utarbeidet rutiner for oppfølgingssamtaler og medarbeidersamtaler. I jevnlig personalmøter sikres blant annet at det informeres om lover og regelverk og at disse etterfølges.

HiOA benytter kontorsystemer som Public 360 (arkiv), Basware (innkjøp og anskaffelser), Sap (arbeidstid, lønn, reise- og utgiftrefusjon). Disse systemene er alle ansatte underlagt, og de sikrer innsyn og at regler og lover gjennomføres og dokumenteres.

Relevant og pålitelig resultat- og regnskapsinformasjon

Som nevnt i det foregående bistår økonomiavdelingen ved HiOA i budsjettarbeid og rapportering. Å være en del av Universitets- og høyskolen innebærer en stor grad av innsyn og kontroll i både økonomiske og innholdsmessige sider. Informasjonen om pålitelighet i forhold til regnskap må sies å være stor. Resultatinformasjon om hva midler og ressurser brukes til ivaretas, som nevnt i det foregående, i tett kontakt med oppdragsgiver, Utdanningsdirektoratet, gjennom dialogmøter, møter rundt oppdrag, felles møter med nasjonale sentre og ikke minst gjennom rapportering (som denne).

Avdekkes vesentlig styringssvikt, feil og mangler

Styring av NAFO og styring av NAFOs ulike oppdrag diskuteres og tas opp med oppdragsgiver, Udir, i halvårlige dialogstyringsmøter, og utenom disse ved eventuelle behov for dette. I 2014 er det ikke avdekket styringssvikt, feil eller mangler i NAFOs drift.

Internkontrollen

Den økonomiske internkontrollen ivaretas bl. annet av HiOAs økonomiavdeling, som har en økonomikonsulent med særskilt ansvar for føring, kontroll og rapportering på NAFOs budsjett. NAFOs leder har et godt samarbeid og har jevnlig møter med økonomiavdelingen om budsjett og senterets økonomi i henhold til planer og gjennomføring av oppdrag gitt i oppdragsbrev av Udir. Det rapporteres på økonomi tertialvis fra økonomiavdelingen ved HiOA til Udir.

Nå det gjelder kontroll med ansattes utførelse av gitte oppgaver, sikres dette gjennom samarbeid, møter med leder om arbeidsoppgaver og løsning av disse, samt oppfølgingsmøter med Udir om gjennomføring av ulike oppdrag. NAFO gjennomfører faste møter hver 14 dag, der alle medarbeidere deltar, og der det gis informasjon om og diskuteres gjennomføring av aktiviteter, oppdrag og ansvarsområder.

De ansattes arbeidsmiljø både psykososialt og når det gjelder fysiske rammer, ivaretas gjennom jevnlig vernerunder med leder og verneombud (ved NAFO), som igjen rapporterer tilstand til hovedverneombud ved HiOA.

5. Vurdering av fremtidsutsikter

Framtidige mål

NAFO skal bidra til at den nasjonale utdanningspolitikken blir iverksatt og gjennomført, og ha et spesielt fokus på økt kvalitet i opplæringstilbudet til minoritetsspråklige barn, unge og voksne. Behovet for å arbeide med kompetanseheving av ansatte i skoler og barnehager, utvikling av pedagogiske modeller og læringsressurser som kan bidra til differensiering og tilpasset opplæring, vil ganske sikkert ikke bli mindre i årene som kommer. Den økonomiske krisen i Europa og EØS-avtaler med mulighet til arbeidsinnvandring mellom land i Europa, kriger og andre katastrofer ellers i verden, gjør at både arbeidsinnvandrere, asylsøkere og flyktninger i stadig økende omfang søker arbeid, opphold og familiegjenforening i Norge. Tendensen de senere årene har vært at stadig flere barn og ungdommer kommer alene (ofte med mangelfull eller ingen skolebakgrunn), flere ungdommer kommer på familiegjenforening (ofte med lang skolebakgrunn fra europeiske land) og at familier med barn og unge i skolealder kommer fra krigs- og katastrofeområder. Mange av disse har mangelfull skolebakgrunn og ofte store psykososiale problemer. I tillegg har mange barn og unge med minoritetsbakgrunn som er oppvokst i Norge også behov for tilrettelagt og tilpasset opplæring. For å kunne ivareta og drive opplæring av disse sammensatte barne- og elevgruppene i barnehager og skoler, må det arbeides systematisk med kompetanseheving innenfor områdene: *traumer og psykososiale problemer, holdningsskapende og antirasistisk arbeid, språkutvikling og språkopplæring, kartlegging av språklige ferdigheter hos minoritetsspråklige barn og elever og norsk som andrespråk* for å nevne noen. Det vil også være behov for å øke kompetansen i skjæringsfeltet *spesialpedagogikk- migrasjonspedagogikk*. NAFO ser et økende

behov for å utvikle kartleggingsmateriell spesielt tilrettelagt for minoritetsspråklige elever (i dag benytter skoler og PPT kartleggingsmateriell som er beregnet på norskspråklige barn). Kartleggingskompetanse vil det fortsatt være behov for å utvikle i alle fylker. NAFO ser det som naturlig å være sentral i utviklingen av kompetanse på områdene nevnt ovenfor. Dette arbeidet bør skje i tett samarbeide med UH-sektoren og de andre nasjonale sentrene.

Framtidige prioriteringer

Innhold i satsingsområder og prosjekter

Antirasistisk arbeid/Holdningsskapende arbeid

Undersøkelser og forskning viser at mange elever med minoritetsspråklig bakgrunn føler seg utenfor og lite inkludert i fellesaktiviteter og de får i liten grad anerkjennelse for kulturell og språklig kompetanse. Dette kan bidra til at minoriteter både identifiserer seg utenfor fellesskapet og blir identifisert av andre medelever som noen som tilhører en annen gruppe (Honnet 2008, Engen 2003). NAFO ser et behov for at det settes fokus på et mer systematisk arbeid med elevers læringsmiljø, inkluderende aktiviteter og praksis, hvordan bidra til sosialisering i mangfoldige klasserom og skoler. Videre ser NAFO et behov for å utvikle språkutviklende arbeidsmåter. En av dem er *sjangerpedagogikk*, en metode som handler om å gi alle elever tilgang til fagspråk og det akademiske språket som kreves i skolen. Det er en opplæring som tydeliggjør fagspråk og tekststrukturer for at elevene lettere skal kunne lese, forstå og selv skrive ulike teksttyper. I Sverige har mange skoler, spesielt skoler med mange flerspråklige elever, de siste ti årene jobbet «språkutvekkende» med svært gode resultater. Sjangerpedagogikk har vist seg å være bra for alle elever, og spesielt for andrespråkelever. NAFO ønsker å utvikle læringsressurser som kan bidra til å implementere språkutviklende arbeidsmåter i Norge.

Forhold i og utenfor virksomheten som kan innvirke på virksomhetens evne til å løse pålagte oppgaver

Samarbeid med UH-sektoren

NAFO har i 2014 utviklet et stadig tettere samarbeid med UH-sektoren, både gjennom de fylkesvise nettverkene og gjennom ulike prosjekter. Vi ser et behov for at kompetansen i lærerutdanningene heves i forhold til opplæring av minoritetsspråklige elever og flerkulturell pedagogikk (og områdene nevnt ovenfor). Det er viktig at kunnskapen om flerspråklig opplæring i mangfoldige elevgrupper viderefremmes til dagens lærerstudenter og rustet dem for dagens og framtidens skole. NAFO ønsker at det gis muligheter til tettere samarbeid med lærerutdanningene. NAFO opplever at det er ønske om samarbeide med NAFO fra mange lærerutdanninger, men at det er behov for ressurser til UH, og felles oppdrag om ulike samarbeidsprosjekter.

Behov for samarbeid om tekniske løsninger

Det er et økende behov for å utvikle stadig flere digitale læringsressurser. NAFO er i gang med dette, og opplever at for å få til spesielt innovativt arbeid, fordrer samarbeid med f.eks. IKT-senteret og kjøp av tjenester hos andre som kan utvikle og

bistå med tekniske løsninger. Dette kan være tidkrevende og viser seg ofte å være mer kostbart enn det NAFO har budsjettet med. Et eksempel kan belyse dette ytterligere: NAFO har i 2014 påbegynt arbeidet med en naturfagbok på nett (punkt 3.2.8). NAFO har avtale med forfatter og illustratør som er i gang med arbeidet. Ressursen skal ha lydfiler på flere språk, animasjoner og mange muligheter til både å lese og «bevege seg rundt i boka». NAFO har fått noe hjelp av IKT-avdelingen på HiOA til å kommentere kravspesifikasjonen som et utarbeidet. IKT-avdelingen har ikke tilstrekkelig kompetanse til å hjelpe med å utvikle den digitale boka. For å løse oppgaven må NAFO ha anbudsrunder og innhente søknader fra ulike firmaer som har denne kompetansen. Det er utfordrende og krevende å skulle ta avgjørelser og gjøre valg på områder som ikke er innenfor NAFOs fagområder. Det ville ha vært enklere dersom det ble etablert en ordning med fast bistand f.eks. fra IKT-senteret til å løse denne type oppgaver.

Kompetanse og bemanning

Nye dreininger i arbeidsoppgaver kan kreve en annen kompetanse enn den NAFO besitter i dag. Dette kan bli en utfordring når de fleste ansatte i NAFO har fast ansettelse. (Per 31.12.2014 er 11 fast ansatt i 100% stilling, 1 fast ansatt er i permisjon, 3 er midlertidig ansatt fram til 31.07.2015 og 2 er på pensjonistvilkår og skriver timeliste på utført arbeid). Grunntildelingen i dag dekker ikke lønn til alle de fast ansatte (se tabell 2). NAFO ser at det kan innebære at det blir nødvendig å redusere bemanningen, og at det ikke vil bli anledning til å ansette nye med eventuell ønsket kompetanse i forhold til nye oppdrag. Dette innebærer behov for videreutvikling og videreutdanning av den faste staben for å kunne utføre oppdrag, noe som igjen kan føre til at tid og ressurser også må gå til dette. Det kan bety at det i perioder vil være færre personer til løse og utføre oppdrag. Dette ses som en utfordring. Det må allikevel bemerkes at NAFOs nåværende bemanning har en bred og høy utdanning innenfor fagområdene NAFO skal dekke, og opplever å ha høy måloppnåelse og evne til å løse pålagte oppdrag.